

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

[ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ — ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΑ — ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΗ]

ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΤΙΚΑΙ ΤΩΝ ΚΑΤΑΔΙΚΩΝ ΕΤΑΙΡΙΑΙ

Κατά τὴν ἐσπέραν τῆς 6 νοεμβρίου ε. ε. ἡ αἴθουσα τοῦ ἐν Ἀθῆναις Συλλόγου «Παρνασσῶ» ἐφιλοξένησεν ἐν μέσῳ ἐκλεκτοῦ ἀκροατηρίου περισπούδαστον ὁμιλίαν τοῦ κ. Π. Ἀγγελοπούλου Ἀθανάτου περὶ προστατευτικῶν τῶν ἀποφυλακίζομένων καταδικῶν ἐταιριῶν. Τὸ ἐξῆχος κοινωνικὸν τοῦτο θέμα ἀπτεται πολλαχῶς τῶν σκοπῶν τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας καὶ ἐπομένως ἀνάγεται εἰς τὸν κύκλον τῆς «Οἰκονομικῆς Ἐπιθεωρήσεως».

Ἡ ὑπαρξίς καὶ λειτουργία ποινῶν καὶ φυλακῶν ὑπὸ παντοῖα ὀνόματα, ὑπῆρξε πάντοτε ἀναγκαία διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῆς δημοσίας τάξεως ἐν πᾶσιν κοινωνίαις καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς βαρβάροις λαοῖς. Τοιοῦτος ἦτο ὁ σκοπός, ὅστις ἐπεδιώκετο ἐν ἀγνοίᾳ ἴσως καὶ αὐτῶν τῶν κοινωνιῶν, περικαλυπτόμενος ὑπὸ τῶν νεφῶν τῆς βαρβαρότητος, καὶ κατὰ τὸν βαθμὸν τοῦ πολιτισμοῦ ἐκάστης κοινωνίας παρουσιαζόμενος ὑπὸ διαφόρους μορφὰς καὶ τύπους, ἐκτρεπόμενος κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον τοῦ πραγματικοῦ σκοποῦ τῆς ποινῆς. Αἱ ἀρχαὶ ὑφ' ἃς ἐλιτούργει πρὸς ἐνὸς αἰῶνος τὸ σωφρονιστικὸν σύστημα εὐρίσκονται ἐν πλήρει ἀντιθέσει πρὸς τῆς σήμερον ἐν ἰσχύει, μολονότι ὁ ἐπιδιωκόμενος σκοπὸς δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι εἶναι ὁ αὐτός.

Τὸ σωφρονιστικὸν ζήτημα ἔλαβε τὴν πρέπουσαν θέσιν ἐν τῇ ἀναπλάσει τῶν κοινωνιῶν ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ παρόντος αἰῶνος, πανταχοῦ δὲ ἐξετιμῆθη ἡ ἐκπολιτιστικὴ αὐτοῦ δύναμις. Ἀφ' ἧς ἀνεκηρύχθη ὡς ἀρχή, ὅτι πᾶσα πολιτεία τιμωρεῖ ὅπως ἀσφάλισθαι τὴν δημοσίαν τάξιν διὰ τῆς βελτιώσεως τοῦ ἐκτραπέτους μέλους αὐτῆς, μετεβλήθη καὶ ἡ βία τοῦ σωφρονισμοῦ. Τὸ φραγγέλιον ἀντεκατεστάθη διὰ τῆς ἠθικῆς ἀναπτύξεως καὶ βελτιώσεως τοῦ σωφρονιζομένου. Ἐὰν ἄλλοτε ἡ φυλακὴ ἀπετέλει ἀσφαλιστικὸν φραγμὸν ἀνυπερβλήτων μεταξύ τοῦ κατα-

δικού καὶ τῆς κοινωνίας, ὁ φραγμὸς οὗτος σήμερον τείνει νὰ καταστῇ ὅσον οἰὸν τε βατὸς, ἀλλὰ προπαρασκευαζομένου τοῦ καταδίκου εἰς τὴν ὑπερπήδησιν αὐτοῦ ἄνευ κινδύνου τῆς δημοσίας τάξεως. Ἡ ἔλλειψις καταλλήλων φυλακῶν ἐγένετο αἰσθητή, ἠκούσθη δὲ ἡ φωνὴ τῶν φιλανθρώπων, οἵτινες ἀνέλαβον τὸν εὐγενῆ ἀγῶνα τῆς βελτιώσεως τῶν φυλακῶν, ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ χρησιμεύσωσιν αὐταὶ ὡς σχολεῖα ἀναμορφώσεως τῶν εἰσαγομένων ἐν αὐταῖς πρὸς σωφρονισμόν καὶ ἀποδόσεως τῆ κοινωνίᾳ ἀντὶ κακούργων χρηστῶν πολιτῶν. Ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ αἱ νέαι αὐταὶ ἰδέαι περὶ τοῦ σωφρονισμοῦ τῶν ἐγκληματιῶν ἔλαβον τεραστίαν διάδοσιν, τῆς σάλπιγγος τῆς μεταρρυθμίσεως ἠχησάσης εἰς πάντα σχεδὸν τὰ ἔθνη, φιλοτιμηθέντα νὰ συμμορφωθῶσιν ὅσον τὸ δυνατόν πλεῖον ταῖς ἀρχαῖς ταύταις. Οὕτω ἐπεκράτησεν ἡ θεωρία ὅτι διὰ τῆς ποινῆς καὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐκτελέσεως αὐτῆς δεόν νὰ ἐπιδιώκηται οὐχὶ μόνον ὁ σκοπὸς τῆς τιμωρίας, ἀλλὰ κυριώτατα ὁ σκοπὸς τῆς βελτιώσεως τῶν ἐγκληματιῶν. Πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ τούτου παρατηρήθη ὅτι δὲν ἤρκει ἡ πρόνοια περὶ τοῦ σωφρονιστικοῦ συστήματος, ὅπερ τότε ἦτο λίαν ἐλαττωματικόν, καὶ τῶν ὑλικῶν συνθηκῶν τῶν φυλακῶν, ἀλλ' ὅτι ἦτο ἐπίσης ἀνάγκη ἐκτὸς τῆς σωστικῆς ἐπιδράσεως ἐπὶ τοῦ ἠθικοῦ τοῦ καταδίκου κατὰ τὴν περίοδον τῆς ἐκτίσεως τῆς ποινῆς, νὰ τῷ χορηγηθῆται μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν του ἀπαραίτητος προστασία, διότι ὁ καταδίκος ἐκτίων τὴν σωφρονιστικὴν τρόπον τινὰ θεραπείαν του, ἐγκατελιμπάνετο εἰς τὸ στάδιον τῆς ἐκ τῆς φυλακῆς ἀπολύσεώς του ἀπροστάτευτος, ὡς ἐκ τούτου δὲ εὐκόλως ἐπανεπίπτεν εἰς τὸ σφάλμα δι' ὃ ἐσωφρονίσθη. Ὅπως ὁ ἀσθενὴς εὐρισκόμενος ἐν τῷ σταδίῳ τῆς ἀναρρώσεως ἔχει μεγαλειτέραν ἀνάγκην προφυλάξεων ὅπως μὴ ὑποτροπισθῇ ἢ ἀσθένεια του, οὕτω καὶ ὁ σωφρονισθεὶς ἐγκληματίας ἔχει ἀνάγκην προστασίας εἰς τὰ πρῶτα βήματα τῆς ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἀποκαταστάσεώς του. Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ παρόντος αἰῶνος ἡ ἀρχὴ τῆς προστασίας τῶν καταδίκων κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀπελευθέρωσεώς των θεωρεῖται ὡς ἀναπόφευκτον συμπλήρωμα παντὸς σωφρονιστικοῦ ὀργανισμοῦ. Τὰ ἀγαθὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐφαρ-

μογῆς τῶν προστατευτικῶν ἰδεῶν δὲν ἐβράδυνον. Διότι παρατηρήθη πανταχοῦ ὅπου συνεστήθησαν προστατευτικαὶ ἐταιρίαι, ἡ μείωσις τῆς καθ' ὑποτροπὴν ἐγκληματικότητος. Αἱ ἐταιρίαι αὗται προῖον μᾶλλον ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας, διεδόθησαν ταχέως ἐντε τῇ Εὐρώπῃ καὶ τῇ Ἀμερικῇ εἰς τρόπον ὥστε σήμερον ἐλάχιστα πεπολιτισμένα ἔθνη, ἔχοντα ὅπωςδὴποτε σωφρονιστικόν τινα ὀργανισμόν, στεροῦνται τοιούτων ἐταιριῶν. Ἡμεῖς δυστυχῶς δὲν ἀναφερόμεθα κἄν ἐν τῇ ἀναμορφωτικῇ ὁδῷ τῆς βελτιώσεως τῶν φυλακῶν, οὐχ ἤττον τελευταῖον ἀνεφάνησαν μεμονωμένα τινὲς ἐνέργειαι, ἡ δὲ ἀπόκτησις μιᾶς φυλακῆς συγκεντρώσεως ὅπωςδὴποτε τὰς ἰσχυρούσας σήμερον σωφρονιστικὰς συνθήκας, ἔδωκεν ἄθνησιν τινα εἰς τὸ ζήτημα τῆς βελτιώσεως τῶν ἡμετέρων φυλακῶν, ὅπερ πρὸ πολλοῦ τεθὲν ἐπὶ τοῦ τάπητος, δὲν δύναται ἐπὶ τέλους ἢ νὰ ὠριμάσῃ. Μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης δυνάμεθα νὰ παρακολουθῶμεν τὰς σωφρονιστικὰς προόδους τὰς γενομένας ἐν τοῖς ἄλλοις ἔθνεσιν, ἐν τῇ ἐλπίδι ὅτι τάχιον θέλομεν εἰσαγάγει αὐτάς καὶ παρ' ἡμῖν.

Ἰπὸ τοιούτων κατεχόμενος ἰδεῶν ἐρχομαι, νὰ ἀπασχολήσω ὑμᾶς διὰ θέματος, ὅπερ βεβαίως δὲν ἔχει τὰ χαρίσματα παντὸς ἄλλου τερπνοῦ ἀναγνώσματος, δυναμένου νὰ ἀποζημιώσῃ ὑμᾶς διαφιλῶς διὰ τὴν θυσιαζομένην ἐσπέραν. Διὰ τοῦτο προκαταβολικῶς θέλω εὐχαριστήσῃ ὑμᾶς ἐπὶ τῇ παρεχομένῃ μοι ἐπικουρίᾳ, ἐλπίζων ὅτι δὲν θέλω ἐξαντλήσει τὴν ὑμετέραν ὑπομονήν.

Τὸ θέμα ὅπερ θέλει ἀπασχολήσῃ ἡμᾶς, ὡς ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε λεχθέντων ἠννοήσατε, εἶναι ὁ σχηματισμὸς ἐταιριῶν πρὸς προστασίαν τῶν ἐκ τῶν φυλακῶν ἀπολυομένων ἐνδεῶν καταδίκων μετὰ τὴν ἐκτίσιν τῆς ποινῆς των. Θὰ μοὶ ἐπιτρέψῃτε μίαν ἐκδρομὴν μέχρις Ἀμερικῆς καὶ τῶν κυριωτέρων κρατῶν τῆς Εὐρώπης, ἐν οἷς ἀνεπτύχθησαν καὶ ἐφηρμόσθησαν αἱ προστατευτικαὶ ἐταιρίαι, μεθ' ὃ θέλω ἐπανέλθει ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἀναγκαιᾶς εἰσαγωγῆς αὐτῶν παρ' ἡμῖν. Τὸ πρὸ ὀλίγου δημοσιευθὲν ὑπόμνημα τοῦ κ. P. Fuchs, προέδρου τῆς κεντρικῆς διευθύνσεως τῆς ἐθνικῆς ἐνώσεως τῶν προστατευτικῶν ἐταιριῶν τῶν ἀπελευθερουμένων καταδίκων τοῦ μεγάλου δου-

κάτου τῆς Βάδης, θέλει ἀπαλλάξει ἡμᾶς τοῦ κόπου τῆς ἐπιτοπίου μεταβάσεως εἰς ἕκαστον τῶν κρατῶν, ὧν θέλομεν ποιῆσαι μνησίαν, οἱ δὲ ἀξιότιμοι ἀρροκαί μου θέλουσι καθησυχάσει περὶ τῆς ἀπωλείας τοῦ χρόνου των, ἀναγνωρίζοντες μετ' ἑμοῦ χάριτας τῷ ἀξιότιμῳ κ. Fuchs.

Τὰ πρῶτα βήματα τῶν προστατευτικῶν ἰδεῶν ὑπὲρ τῶν ἀπελευθερουμένων καταδικῶν ἐγένοντο ἐν τῇ Β. Ἀμερικῇ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἰδεῶν, αἰτινες, τῇ πρωτοβουλίᾳ ἀνδρῶν οἰοῖ ὁ Φλαμμανδὸς ὑποκόμης Βιλαιν καὶ ὁ ἄγγλος φιλόθρωπος Χοβάρδ, ἐκηρύχθησαν καὶ διεδόθησαν περὶ τὰ τέλη τοῦ 18 αἰῶνος τόσον ἐν τῷ παλαιῷ κόσμῳ ὡς καὶ ἐν τῷ νέῳ καὶ ἰδίως παρὰ τοῖς Quakers καὶ ἐν τῷ Κράτει τῆς Πενσυλθανίας. Θεωροῦντες τὸν τελικὸν σκοπὸν τῆς ποινῆς ὑπὸ τὴν ἀληθῆ αὐτοῦ ἐποψίν, πρὸ παντὸς τιθέμενοι τὴν βελτίωσιν τοῦ καταδικου, ἐκήρυξαν οἱ φιλόθρωποι οὗτοι τὰς προστατευτικὰς ἰδέας, ποιήσαντες ἀληθῆ ἐκστρατείαν ἀνὰ τοὺς δύο κόσμους, καταδεικνύοντες τὴν ἀτέλειαν παντὸς σωφρονιστικοῦ ὀργανισμοῦ, ὅστις δὲν εἶχε ὡς παρακολούθημα τὴν προστασίαν τοῦ ἀπελευθεροῦ ἐνδεοῦς καταδικου.

Αἱ ἰδέαι αὐτῶν εὗρον γόνιμον ἔδαφος ἐν τῷ νέῳ κόσμῳ καὶ οὕτω τῇ 7 Φεβρουαρίου 1776 ἰδρύθη ἐν Φιλαδελφείᾳ ἡ πρώτη προστατευτικὴ ἐταιρεία ὑπὲρ τῶν ἀπελευθερουμένων ἐνδεῶν καταδικῶν ὑπὸ τοῦ πλουσίου ἀστοῦ Ριχάρδου Βίνστερ, ὅστις, κατοικῶν παρὰ τινὰ φυλακὴν, ἐβλεπεν ἰδίως ὄμμασι τὴν ἐγκατάλειψιν εἰς τὴν ἐρείπτοντο οἱ ἀποφυλακίζόμενοι πτωχοὶ καταδικοί. Ὀλίγον μετὰ ταῦτα, ἐπὶ τῆς ἀγγλικῆς κατοχῆς, διελύθη ἡ ἐταιρεία αὕτη ἀλλ' ὅπως ἐπανιδρυθῆ τῷ 1787. Μεταξὺ τῶν μελῶν αὐτῆς κατελέγετο ὁ Βενιαμίν Φραγκλῖνος, προσηδρεύετο δὲ ἐπὶ πολλὰ ἔτη ὑπὸ τοῦ διαμαρτυρουμένου ἐπισκόπου κ. Βάιτ.

Μετὰ τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα, ἡ ἀναδιοργάνωσις τοῦ σωφρονιστικοῦ συστήματος ἐν τῇ Ἀμερικῇ ἐπεδιώχθη μετὰ μεγάλῃς θέρμης. Ἐταιρίαι ὡς ἡ τῆς Φιλαδελφείας συνιστήθησαν ἐν Βοστώνῃ τῷ 1824 καὶ ἐν Νέξ Υόρκῃ τῷ 1844, ὧν σκοπὸς ἦν οὐχὶ μόνον ἡ προστασία τῶν ἀπελευθερουμένων κα-

ταδικῶν, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐν γένει μεταρρυθμίσις καὶ βελτίωσις τοῦ σωφρονιστικοῦ συστήματος. Ἀποτέλεσμα τῶν ἐνεργειῶν τῆς τελευταίας ταύτης ἐταιρείας ἦν ὁ ἀναδιοργανισμὸς τοῦ σωφρονιστικοῦ συστήματος ἐν Ἀμερικῇ δι' ἰδρύσεως γενικῆς σωφρονιστικῆς ἐταιρείας ἐδρευούσης ἐν Νέξ Υόρκῃ, ἐκτενομένης ἐφ' ὅλης τῆς Βορείου Ἀμερικῆς καὶ διευθυνούσης τὴν ἐν γένει σωφρονιστικὴν αὐτῆς κίνησιν. Τῇ πρωτοβουλίᾳ τῆς ἐταιρείας ταύτης συνεκλήθη τὸ πρῶτον διεθνὲς σωφρονιστικὸν συνέδριον ἐν Λονδίῳ τῷ 1872. Ἔργον αὐτῆς εἶναι ἐπίσης περιοδικαὶ συνελεύσεις, ὧν ἡ τελευταία γενομένη τῷ 1885 ἠρίθμηι 2,000 παρακαθήμενα μέλη, ὡς καὶ ἡ ἰδρυσις κεντρικοῦ γραφείου τῆς ποινικῆς στατιστικῆς ἐν Οὐασιγκτῶνι, οὗτινος αἱ πληροφορίες ἀνακοινοῦμεναι εἰς τὸ προτεχὲς διεθνὲς σωφρονιστικὸν συνέδριον θέλουσι ῥίψει πολὺ φῶς εἰς διάφορα σωφρονιστικὰ ζητήματα. Ὁ ἀριθμὸς τῶν κατὰ τὸ πρότυπον τῆς ἐταιρείας τῆς Φιλαδελφείας ἰδρυθεισῶν ἐταιρειῶν ἐν τῇ Βορείῳ Ἀμερικῇ ἀνέρχεται μέχρι σήμερον εἰς 30. Σκοπὸς των εἶναι ἡ ὑπὸ τῶν μελῶν των ἐπίσκεψις τῶν καταδικῶν ἐν ταῖς φυλακαῖς, ἡ προστασία αὐτῶν μετὰ τὴν ἀποφυλάκισίν των καὶ ἡ προπαρασκευὴ καὶ ἐπίδωξις τῆς μεταρρυθμίσεως καὶ ἐπὶ τὰ βελτιῶ ἀναδιοργανώσεως τῶν φυλακῶν. Ὁ κύκλος τῆς ἐνεργείας τῶν ἐταιρειῶν τούτων ἐκτείνεται εἴτε καθ' ὅλον ἢ ἐν κράτος ἢ εἰς μικροτέρας περιφερείας, εἶναι δὲ προῖόν ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας. Αἱ πηγαί των ἀποτελοῦνται ἐκ τῶν συνεισφορῶν τῶν μελῶν των ἢ ἐκ δωρεῶν καὶ ἐξ ἐκκεντρικῶς ἐξ ἐπιχορηγήσεων κυβερνητικῶν. Τοιοῦτοτρόπως ἡ ἐταιρεία τῆς Ν. Υόρκης εἰσπράττει 5,000 δολλάρια κατ' ἔτος, ἡ τῆς Καλλιφορνίας, τῆς Μασαχουσέτης, τῆς Πενσυλθανίας ἀνὰ 2,500 δολλάρια. Κράτη τινὰ χορηγοῦσιν ἀπ' εὐθείας τοῖς ἀποφυλακίζομένοις καταδικοῖς βοηθήματα συνιστάμενα εἰς ἐξοδα ταξιδίου ἢ ἐνδύματα μέχρι 10 δολλαρίων. Ἐπὶ τέλος εἰς τὰ κράτη, ἐν οἷς δὲν ὑπάρχουσι προστατευτικαὶ ἐταιρίαι, οἱ καταδικοὶ περιορίζονται εἰς τὰς ἐκ τῆς ἐν τῇ φυλακῇ ἐργασίας οἰκονομίας των. Ἰδιαιτέρας μνηίας τυγχάνει ἡ προστατευτικὴ ἐταιρεία τῆς Μαριλάνδης ἰδρυθεῖσα ἐν Βαλτιμῶρῃ τὸ 1868. Κατὰ τὸ 1884—1885 ἡ ἐταιρεία αὕτη, ἔχουσα

είσοδημα 30,000 δολλαρίων, συνέδραμε 1349 άποφυλακισθέντας καταδικούς. Ἡ εταιρία αὕτη άσχολεῖται καί εἰς γενικά σωφρονιστικά ζητήματα.

Ἐν τῇ σωφρονιστικῇ άναδιοργανώσει τῆς Ἀγγλίας δύο πρόσωπα εἰργάσθησαν κατ' ἐξοχήν. Ὁ Τζών Χόβαρντ, άποβιώσας τὸ 1790, υἱὸς πλουσίου εμπόρου, ανέλαθε τὴν φροντίδα νά καταστήσῃ γνωστὰς τῷ πεπολιτισμένῳ κόσμῳ τὰς άτελείας τοῦ σωφρονιστικοῦ συστήματος τῆς πατρίδος του, ποιήσας άληθῆ έκστρατείαν ἀνά ὅλην τὴν Εὐρώπην, ὅπου κατόρθωσε νά διαδώσῃ τὴν ἰδέαν τῆς βελτιώσεως τῆς τύχης τοῦ καταδικού. Ἡ παρ' αὐτοῦ δοθεῖσα ὠθησις εἶχε τὸν αντίκτυπον αὐτῆς ἐν Ἀμερικῇ ἔνθα, ὡς εἶδομεν, πολὺ ὠφελήθησαν ἐκ τῶν ἰδεῶν τοῦ Χόβαρντ τὰ συμμερισθέντα καί ἐφαρμόσαντα αὐτὰς κράτη. Ὁ άγων ἦτο δυσκολώτερος ἐν αὐτῇ τῇ Ἀγγλίᾳ, ἔνθα μετὰ πεισμονῆς ἠγωνίσθη ὁ Χόβαρντ, ἔχων βοηθὸν τὸν πλοῦτον του καί ἐπὶ τέλους κατωρθώσας νά διαδόσῃ τὴν άρχὴν ὅτι ἡ προστασία τῶν καταδικῶν εἶναι κατ' ἐξοχήν χριστιανικὸν ἔργον.

Ὅχι ὀλιγώτερον σημαντικαί ὑπῆρξαν αἱ θυσίαι τῆς Ἐλισάβετ Φρύ, γυναικὸς πλουσίου εμπόρου τοῦ Λονδίνου, (άποβιωσάσης τὸ 1845). Ἡ Ἐλισάβετ Φρύ ἐνησχολήθη εἰδικῶς διὰ τοὺς καταδικούς τοῦ φύλλου της, αἱ προσπάθειαι της δὲ ἐστέρηθησαν ὑπὸ πλήρους ἐπιτυχίας. Τῇ πρωτοβουλίᾳ αὐτῆς συνεστήθησαν εταιρίαι τόσον διὰ τὴν βελτίωσιν τῶν φυλακῶν ὅσον διὰ τὴν προστασίαν τῶν ἐξ αὐτῶν ἐξερχομένων. Τριάκοντα ὀλόκληρα ἔτη, ἦτοι τὸ ἡμισυ τοῦ βίου της, καθιέρωσεν ἡ Ἐλισάβετ Φρύ διὰ τὸ εὐγενὲς ἔργον ὅπερ ανέλαθεν. Ὅπως αἱ ἰδέαι τοῦ Χόβαρντ, αἱ τῆς Φρύ ἔτυχον άποδοχῆς ἐπιτυχοῦς ἐν Κοπενάγη, ἐν Βερολίνῳ καί πλείστοις Δήμοις τῆς Ἑλβετικῆς Ὁμοσπονδίας.

Ἐν τούτοις ἡ άνάπτυξις τῶν προστατευτικῶν εταιριῶν ἔμεινε στάσιμος ἐν Ἀγγλίᾳ. Ἀρχικῶς ἡ προστασία τῶν άποφυλακιστομένων καταδικῶν άνήκε τόσον εἰς τὸ κράτος ὡς καί εἰς τοὺς ἰδιώτας. Τῷ 1857 ἰδρύθη ἡ πρώτη προστατευτικὴ εταιρία τῶν άποφυλακιστομένων καταδικῶν. Δώδεκα ἄλλαι συνεστήθησαν εὐθὺς μετ' ὀλίγον, ὑποβοηθηθεῖσαι ὑπὸ νόμου τῷ

1862. Διὰ τοῦ νόμου τούτου άνεγνωρίζοντο αἱ παρόμοιαι εταιρίαι, τιθέμεναι δὲ ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τοῦ κράτους, ταῖς ἐχορηγοῦντο διάφοροι ἐπιχορηγήσεις. Διὰ νεωτέρου νόμου αἱ ἀπὸ τοῦ 1877 γενόμεναι δαπάναι πρὸς ἐπαναφορὰν τῶν άποφυλακιστομένων καταδικῶν εἰς τὰς ἐστίας των, βαρύνουσι τὸ κράτος.

Ἐν Λονδίνῳ λειτουργεῖ ἀπὸ τοῦ 1856 ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ πρίγκηπος τῆς Οὐαλλίας, τοιαύτη προστατευτικὴ εταιρία, ἧς άρχικῶς σκοπὸς ἦν ἡ άναζήτησις τῶν καταλλήλων μέτρων πρὸς ἀνακούφισιν τῆς άθλιότητος διὰ τῆς ἰδρύσεως άσύλων διὰ τοὺς ἀνηλικούς καί τοὺς άστεγούς. Τὸ 1864 δι' άποφάσεως προσέθεσεν εἰς τὴν άποστολὴν της τὴν προστασίαν τῶν άποφυλακιστομένων καταδικῶν. Ἡ εταιρία αὕτη κατέβαλε μεγίστας προσπάθειας πρὸς σύνδεσμον πασῶν τῶν τοιούτων ἐν Ἀγγλίᾳ εταιριῶν. Πρὸς τοῦτο δύο συνελεύσεις ἔλαβον χώραν, καθ' ἃς άπερασίσθη κατ' άρχὴν ὁ σύνδεσμος καί ἡ ἀλληλοβοήθεια τῶν εταιριῶν τούτων, κατορθώθη δὲ ἡ μεταρρύθμισις τοῦ νόμου τοῦ 1867 ὅπως ἡ ἐκ 4,000 λιρῶν κυβερνητικὴ ἐπιχορηγήσις διανέμεται μεταξὺ ὄλων τῶν εταιριῶν ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν καταδικῶν, οὓς εἶχε νά συνδράμῃ, ἐκάστου βοηθήματος μὴ δυναμένου νά ὑπερβῇ τὰς 2 λίρας. Ἡ δευτέρα συνέλευσις ἔλαβε χώραν τὸ 1885 ἐν Λονδίνῳ, άπερασίσθη δὲ κατ' αὐτὴν ἡ προστασία τῶν καταδικῶν γυναικῶν. Ὁ σύνδεσμος τῶν εταιριῶν μεθ' ὅλας τὰς ληφθεῖσας άποφάσεις δὲν κατέστη πραγματικὸς. Τὰ ἀποτελέσματα τοῦ τοιούτου ὀργανισμοῦ δὲν ὑπῆρξαν καθόλου εὐχάριστα, μὴ κατορθωθέντος ὅπως οἱ κατὰδικοὶ άποκτήσωσι πλήρη ἐμπιστοσύνην εἰς τὰς εταιρίας ταύτας, αἰτινες ἐξήσκουν τὴν ἐπιβλεψιν τῶν άπελευθερουμένων καταδικῶν ὑπὲρ τὸ δέον ἐνεργητικῶς. Ἀλλὰ καί ἕτεραι τινὲς δυσκολίαι ἐδυσχέρανον τὴν ἐξάκκησιν τῶν προστατευτικῶν καθηκόντων, ὡς ἡ εὐρεσις π. χ. ἐργασίας καταλλήλου δι' ἕκαστον κατὰδικον, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὰ ἐξοδα τῆς δικηέσεως συνέβαινε νά άποροφῶσι μέγα μέρος τῶν κεφαλαίων τῶν εταιριῶν. Τοῦτο ὅμως δὲν ἠμπόδισε τὴν αὐξήσιν τῶν προστατευτικῶν εταιριῶν. 105 εταιρίαι ὑφίστανται ἤδη ἐν Ἀγγλίᾳ άσχολούμεναι εἰς τὴν προστασίαν τῶν ἐκ τῶν φυ-

λακῶν ἀπολυομένων καταδικῶν. Ἐκτὸς τούτων ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι μικραὶ ἑταιρίαι κατὰ δήμους. Ἐν Σκωτίᾳ διὰ 56 φυλακῶν ὑπάρχουσιν 6 ἑταιρίαι. Ἐν Ἰρλανδίᾳ ὅπου δὲν ἐφαρμόζονται οἱ νόμοι, δι' ὧν δίδονται ἐπιχορηγήσεις ἐκ μέρους τῆς κυβερνήσεως δὲν ὑπάρχουσιν ἑταιρίαι τοιαῦται. Μεταξὺ τῶν ἑταιριῶν τοῦ Λονδίνου ἀξία ἰδιαιτέρας μνείας εἶναι ἡ «Βασιλικὴ ἑταιρία» ἰδρυθεῖσα τῷ 1858 καὶ τεθεῖσα ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Βασιλείστῃς. Τὸ κράτος τῇ παρέχει ἐπιχορηγήσιν ἐκ 3,000 λιρῶν, τὰ ἔξοδα δὲ αὐτῆς κατὰ τὸ 1884 ἀνῆλθον εἰς 10,494 λίρας.

Ἐν Βελγίῳ, μολονότι ὁ σωφρονιστικὸς ὄργανισμὸς αὐτοῦ θεωρεῖται ὡς τελειότερος πάντων, δὲν κατορθώθη μέχρι σήμερον ἡ σύστασις προστατευτικῶν ἑταιριῶν τελείως λειτουργουσῶν. Ἡ πρώτη πρὸς τοῦτο ἀπόπειρα ἐγένετο ἐπὶ τῆς βασιλείας τῆς Μαρίας Θερεσίας δηλ: πρὸ ἐνὸς αἰῶνος, οὐχ ἤττον ἀπέτυχεν. Ἔτεραι ἀπόπειραι ἐπανελήθησαν τὸ 1835, τὸ 1847 καὶ τὸ 1864. Πᾶσαι ἀπέτυχον. Ὡς αἰτία τούτου θεωρεῖται ἡ μὴ ἀνάμιξις τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας εἰς τὴν σύστασιν τῶν ἑταιριῶν τούτων. Τὸ ὑπὲρ τὸ δέον ἐπίσημον τῶν μελῶν τῶν συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀποτυχίαν αὐτῶν. Ἡ ἐπιποτεία τοῦ κράτους βεβαίως εἶναι ἀναγκαῖα διὰ τὴν ἐπιτυχῆ λειτουργίαν τῶν ἑταιριῶν τούτων, ἀλλ' οὐδέποτε αὕτη στηρίζεται ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν μεσολάβησιν αὐτοῦ. Ἡδὴ ἐν Βελγίῳ κατανοήσαντες τὸ σφάλμα τοῦτο ἀσχολοῦνται εἰς τὴν σύστασιν ἑταιριῶν κατὰ τὸ ἀγγλικὸν σύστημα.

Αἱ πρῶται βῆσεις τῆς προστασίας τῶν ἀποφυλακισθέντων καταδικῶν ἐτέθησαν ἐν Γαλλίᾳ τὸ 1819 διὰ τῆς συστάσεως ἐφορευτικῶν ἐπιτροπῶν τῶν φυλακῶν, αἵτινες ἐπεφορτίσθησαν τὴν ἠθικὴν βελτίωσιν τῶν κρατουμένων καταδικῶν. Βραδύτερον τὸ 1842 καὶ 1847 ἐγένετο ἀπόπειρα ἰδρύσεως προστατευτικῶν ἑταιριῶν διὰ τοῦ προσωπικοῦ τῆς σωφρονιστικῆς διοικήσεως. Τὰ ἐπισυμβάντα πολιτικὰ γεγονότα ἐματαιώσαν τὴν πραγματοποιήσιν αὐτῶν, ἔκτοτε δὲ μέχρι τοῦ 1870 ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνησις περιωρίσθη εἰς τὴν ὑποστήριξιν ὑπαρχουσῶν προστατευτικῶν τινῶν ἑταιριῶν καὶ ἐνεθάρρυνε τὴν ἰδρύσιν

νέων τοιούτων. Αἱ ἰδρυθεῖσαι κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα ἑταιρίαι ὀφείλονται εἰς τὴν ἰδιωτικὴν πρωτοβουλίαν, σκοπὸς δὲ αὐτῶν ἦν ἡ προστασία τῶν νεανίδων καὶ τῶν γυναικῶν καταδικῶν, κατ' ἐξαιρέσιν δὲ τῶν ἐνηλίκων καταδικῶν.

Τὸ 1869 τὸ σύστημα τοῦτο τῆς πατρωνείας ὑπέστη θεμελιώδη μεταρρυθμίσιν διὰ τῆς ἰδρύσεως ἐν Παρισίοις ἑταιρίας πρὸς προστασίαν τῶν ἀποφυλακισθέντων καταδικῶν τοῦ θρησκευόμενου τῶν διαμαρτυρομένων ὑπὸ τοῦ ἱερέως Ρομπέν. Τὸ 1871 ἡ ἐθνικὴ συνέλευσις ἀνεγνώρισε τὴν ἀνάγκην τοῦ διοργανισμοῦ τῆς προστασίας τῶν καταδικῶν, ἀνακηρύξασα τοῦτο καθήκον διὰ πᾶν πεπολιτισμένον ἔθνος. Περὶ τὸ τέλος τοῦ 1871 συνεστήθη ἡ γενικὴ προστατευτικὴ ἑταιρία τῶν ἀποφυλακισθέντων καταδικῶν ἐν Παρισίοις, ἧς σκοπὸς ἦν οὐχὶ μόνον νὰ δώσῃ μεγάλην ὄψιν τῶν προστατευτικῶν ἰδεῶν ἐν Παρισίοις, ἀλλὰ καὶ νὰ παρασκευάσῃ τὸ ἔδαφος πρὸς σύστασιν σχετικῶν ἑταιριῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις. Αἱ προσπάθειαι τῆς ἑταιρίας ταύτης ἔτυχον γενικῆς ὑποδοχῆς, ἐπέτρεθησαν δὲ διὰ τῆς ἰδρύσεως 83 προστατευτικῶν ἑταιριῶν ἐν ταῖς κυριωτέραις ἐπαρχίαις. Κυβερνήσις, νομαρχιακὰ καὶ δημοτικὰ συμβούλια παρέσχον τὴν ὑλικὴν καὶ ἠθικὴν συνδρομὴν τῶν, ἀναγνωρισθείσης τῆς ἀνάγκης συστάσεως μιᾶς τοῦλάχιστον προστατευτικῆς ἑταιρίας ἀνὰ πᾶσαν ἐπαρχίαν. Τοὺς ἀγῶνας τῆς ἑταιρίας ταύτης συνέδραμε ἡ ἐν Παρισίοις τὸ 1877 συστηθεῖσα Γενικὴ ἑταιρία τῶν Φυλακῶν, ἧς κύριος σκοπὸς εἶναι ἡ μελέτη καὶ συζήτησις παντὸς ζητήματος σχετικοῦ εἰς τὸν ἀναδιοργανισμὸν τῶν φυλακῶν καὶ τὸ σωφρονιστικὸν ἐν γένει σύστημα. Τελευταῖον διὰ νόμου τοῦ 1885 ἐπὶ τῶν μέσων τῆς προλήψεως τῆς καθ' ὑποτροπὴν ἐγκληματικότητος, αἱ προστατευτικαὶ ἑταιρίαι ἔλαβον μεγάλην ἀνάπτυξιν, ἀναγνωρισθείσης νομοθετικῶς τῆς ἀνάγκης αὐτῶν, καὶ χρηματικῶς ὑποστηριζομένης τῆς κανονικῆς λειτουργίας τῶν. Ἐν τῷ προϋπολογισμῷ τοῦ 1888 ἀνεγράφη πίστωσις πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐς 120,000 φράγκων. Ὁ ὅλικός ἀριθμὸς τῶν προστατευτικῶν ἑταιριῶν καθ' ὅλην τὴν Γαλλίαν τὸ 1880 ἀνῆρχετο εἰς 74, σπουδαίως ἔκτοτε αὐξηθείς.

Ἡ Ὁλλανδία δὲν καθυστερεῖ εἰς τὸ ζήτημα τῆς προστα-

σίας τῶν καταδικῶν. Τὸ 1823 τῇ ἰδιωτικῇ πρωτοβουλίᾳ συνεστήθη ἡ πρώτη προστατευτικὴ ἑταιρεία. Ἡ ἑταιρεία αὕτη σύγκαιται ἐξ ὠρισμένου ἀριθμοῦ τοπικῶν ἑταιριῶν, αἵτινες ἀποστέλλουσι κατ' ἔτος ἀπεσταλμένους εἰς γενικὴν συνέλευσιν, ἣτις ἐκλέγει τὴν διεύθυνσιν, ἐδρεύουσαν ἐν Ἀμστελοδάμῳ καὶ ἐπιφορτισμένην τὴν ἀνωτέραν διοίκησιν. Ἐπιτροπαὶ ἐκ κυριῶν ἐσηματίσθησαν εἰς τὰς μεγάλας πόλεις διὰ τὰς γυναίκας καταδικούς. Ἡ ἑταιρεία κατ' ἀρχὴν δὲν δέχεται οὐδεμίαν ἐπιχορηγήσιν τοῦ κράτους. Αἱ χρηματικαὶ πηγαὶ αὐτῆς περιορίζονται ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ἐκ 5 φρ. καταβολὴν τῶν μελῶν καὶ εἰς δωρεάς. Ἡ χρησιμοποιεμένη προστασία εἶναι ὠργανισμένη ὡς ἐξῆς: τετράκις τοῦ ἔτους αἱ σωφρονιστικαὶ διευθύνσεις ἀπευθύνουσι ταῖς τοπικαῖς ἑταιρίαις πληροφορίας λεπτεμερεῖς περὶ τῶν μελλόντων ἐντὸς ὀλίγου νὰ ἀποφυλακισθῶσι καταδικῶν. Τὸ ἐπιβαλλόμενον ταῖς τοπικαῖς ἑταιρίαις καθήκον εἶναι νὰ προσπαθῶσιν νὰ τοῖς εὐρωσιν ἐργασίαν ἐντὸς τῆς περιφερείας των ἢ νὰ συνενωθῶσι πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον μετὰ τῶν γειτονικῶν ἑταιριῶν. Αἱ τοπικαὶ ἑταιρίαι δύνανται νὰ διαθέσωσι βοθηήματα μέχρι 25 φράγκων. Προκειμένου περὶ ποσοῦ ἀνωτέρου ἀνάγκη ἀδείας τῆς κεντρικῆς διευθύνσεως. Τὰ δῶρα πρὸς τοὺς προστατευομένους ἀπαγορεύονται, πᾶσα δὲ δαπάνη γενομένη δι' αὐτοὺς δὲν πρέπει νὰ ἔχη τὸν χαρακτῆρα προκαταβολῆς.

Τὰ ἐπιτευχθέντα ἀποτελέσματα εἰσὶ καλὰ καὶ κακά. Ἰδιαιτέρως ἐπέτυχον αἱ προσπάθειαι πρὸς ἀποικισμόν ἐν τῇ Ἀμερικῇ καὶ τοποθέτησιν τῶν νέων καταδικῶν ἐν τῷ ἐμπορικῷ ναυτικῷ. Τὸ 1885 ὑπῆρχον 35 τοπικαὶ ἑταιρίαι ἀριθμοῦσαι 2,064 μέλη. Τὰ εἰσοδήματα τῆς μὲν κεντρικῆς διοικητικῆς ἐπιτροπῆς ἀνῆλθον εἰς 21,227 φράγκα, τῶν δὲ τοπικῶν ἑταιριῶν εἰς 14,458 φράγκα.

Ἐν Ρωσίᾳ ἀπὸ τοῦ 1819 τῇ πρωτοβουλίᾳ τοῦ φιλανθρωποῦ ἀγγλοῦ Βένινγκ, μεταθέντος εἰς Πετρούπολιν πρὸς ἐπίσκεψιν συγγενῶν του, ἰδρύθη ἑταιρεία τῶν φυλακῶν συγκειμένη ἐξ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, ἧς σκοπὸς ἦν ἡ ἠθικοποίησις τῶν καταδικῶν, ἡ ὑλικὴ βελτίωσις τῶν φυλακῶν καὶ ἡ ἰδρυσις πλειοτέρων ἑταιριῶν τοῦ αὐτοῦ εἶδους. Ἡ ἑταιρεία αὕτη ἐνήργει ἐκ

συμφώνου μετὰ τῶν ὑπαλλήλων τῆς σωφρονιστικῆς διοικήσεως. Κατ' ἔτος συνεργομένη γενικὴ συνέλευσις τῶν μελῶν αὐτῆς ἤκουε τὴν ἐκθεσιν τῶν πεπραγμένων τοῦ παρελθόντος ἔτους. Ἡ ἑταιρεία προσεπορίζετο τὰ χρηματικὰ κεφάλαιά της ἐκ τῶν συνεισφορῶν τῶν μελῶν της, ἐκ δωρεῶν καὶ ἐκ τῆς ἐπ' ἐκκλησιαστικαῖς ἐνεργουμένης συλλογῆς ἐλεημάτων. Τὸ κεφάλαιόν της ἀνεβιβάσθη ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἰς 1,000,000 ρουβλίων. Ἡ ἑταιρεία αὕτη, καίτοι τεθειμένη ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ αὐτοκράτορος, εἶχε τὸν χαρακτῆρα τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας. Μετὰ τινα ἔτη ἡ Κυβέρνησις τῇ παρεχώρησε τὴν φροντίδα τῆς διευθύνσεως καὶ διαθέσεως τῶν πρὸς διατήρησιν τῶν καταδικῶν πιστώσεων. Κατὰ τὰ ἔτη δὲ 1851 καὶ 1855 ἡ ἑταιρεία ἀνεδέχθη τὴν ἀνωτέραν πραγματικὴν διεύθυνσιν τῶν φυλακῶν συγχωνευθεῖσα εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν ἐσωτερικῶν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ ὑπουργοῦ, καὶ οὕτω ἔπαυσε νὰ ἀνήκη τῇ ἰδιωτικῇ πρωτοβουλίᾳ. Ὅτε ἐπὶ τέλους, μετὰ τὴν κατάργησιν τῆς δουλείας καὶ τῶν σωματικῶν ποινῶν, παρεστάθη ἡ ἀνάγκη τῆς ἀνιδρύσεως νέων φυλακῶν, δι' αὐτοκρατορικῷ νόμου τῆς 27 Φεβρουαρίου 1879 ὠργανίσθη ἰδικὸν συμβούλιον τῶν φυλακῶν, οὗτινος ἡ δικαιοδοσία ἐξετάθη ἐφ' ὅλης τῆς αὐτοκρατορίας, ἀντικαταστήσαν καὶ τὴν ἀρχαιοτέραν ἑταιρίαν τῶν φυλακῶν.

Ὑπὸ τῆς ἑταιρίας τῶν φυλακῶν ἰδρύθη τὸ 1819 ἐν Πετροπόλει ἄσυλον ὅπως δέχεται τοὺς ἀπολυομένους καταδικούς, ἀπὸ δὲ τοῦ 1875 ὑφίσταται ὅμοιον ἄσυλον διὰ τὰς γυναίκας, ἃς ἠθικοποιεῖσι δι' ἐξηγήσεως τοῦ Εὐαγγελίου. Πλείστα ἄλλαι προστατευτικαὶ ἑταιρίαι ἐν πλήρει ὀργανισμῷ ἔχουσι ἀναλάβει τὴν εὐγενῆ καὶ φιλόφρονον φροντίδα τῆς προστασίας τῶν καταδικῶν καὶ τῆς προφυλάξεως αὐτῶν ὅπως μὴ ἐπαναπέσωσιν εἰς τὸ ἔγκλημα.

Ἡ σωφρονιστικὴ ἐν γένει μεταρρυθμισίς εὐρεν ἡχώ καὶ ἐν τῷ βασιλείῳ τῆς Σουηδίας καὶ Νορβηγίας ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ παρόντος αἰῶνος. Τὰ μέλη τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας ἔδωκαν τὴν πρώτην ὄθησιν ἀπὸ τοῦ 1840. Ὁ πρίγκηψ διὰδοχος καὶ καὶ κατόπιν βασιλεὺς Ὁσκάρ 1^{ος} ἔγραψε καὶ ἐδημοσίευσεν λίαν σπουδαίαν πραγματείαν «περὶ ποινῶν καὶ φυλακῶν». Συμ-

φώνως πρὸς τὴν διὰ τοῦ βασιλικοῦ τούτου συγγράμματος τεθειμένην ἀρχήν, καθ' ἣν καθῆκον παντός πολίτου εἶναι νὰ τεινῇ χεῖρα βοηθείας εἰς τοὺς ἀπολυομένους τῶν φυλακῶν καταδικούς, δέκα τέσσαρες προστατευτικαὶ ἑταιρίαι ἐσχηματίσθησαν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τοῦ βασιλείου. Ὡς χρηματικὰ πηγαὶ ἐχρησίμευσαν κατὰ πρῶτον αἱ συνεισφοραὶ τῶν μελῶν αὐτῶν, αἱ ὑπὸ τῶν ἐπαρχιῶν χορηγούμεναι ἐπιχορηγήσεις καὶ ἐν ἀνεπαρκείᾳ τούτων τὰ ταμειυτήρια τῶν φυλακῶν. Τὰ ταμειυτήρια ταῦτα, διευθυνόμενα ὑπὸ τῆς γενικῆς διοικήσεως τῶν φυλακῶν, εἶναι προικισμένα διὰ ποσοῦ ἀφαιρουμένου ἐκ τοῦ προϊόντος τῶν φυλακῶν, ἀνερχομένου περίπου εἰς 50,000 φράγκων κατ' ἔτος. Εἰς τὸ τέλος τοῦ 1879 ὑπῆρχεν ἀποταμίευμα 400,000 φράγκων. Τὸ 1879 συνεστήθη ἐν Στοκχόλμῃ ἔθνικὴ προστατευτικὴ ἑταιρεία, ἣτις ἀποτελεῖ τρόπον τινὰ τὸ κέντρον ὅλων τῶν προστατευτικῶν ἑταιριῶν τοῦ βασιλείου μεθ' ὧν συνδέεται. Ἐὰν ὁ Βασιλεὺς εἰργάσθῃ ὑπὲρ τῶν φυλακῶν τοῦ βασιλείου του, ἡ Βασίλισσα ὑπῆρξεν ὁ ἰδρυτὴς ἐνὸς γυναικείου ἀσύλου ἐν Στοκχόλμῃ, ὅπερ διατηρεῖ ἐκ τοῦ ἰδιαιτέρου ταμείου της. Ἐν τῷ ἀσύλῳ τούτῳ γίνονται δεκταὶ μετὰ τὴν ἔκτισιν τῆς ποιῆς των γυναικῶν κατάδικοι, αἵτινες διαμένουσιν ἐν αὐτῷ ἐπὶ ἐν τοῦλάχιστον ἔτος, προπαρασκευαζόμενοι ὡπως ἀποκατασταθῶσιν ὡς ὑπηρετρίαι ἢ ἐργάτριαι.

Ἐν Ἑλβετίᾳ εἰς τινὰ καντόνια ἡ προστασία τῶν ἀπελευθερουμένων καταδικῶν εἶναι νομοθετικὴ διάταξις. Ἐξασκεῖται ἐφ' ὅλων ἀνευ ἐξαιρέσεως καὶ τρόπον τινὰ ὑποχρεωτικῶς. Ἀλλὰ εἰς τὰ περισσότερα καντόνια ἡ προστατευτικὴ ἐνέργεια ὀφείλεται εἰς τὴν ἰδιωτικὴν πρωτοβουλίαν καὶ ὑπόκειται εἰς τὴν ἐλευθέραν συναίνεσιν τῶν ἀποφυλακισθέντων καταδικῶν. Τὸ κράτος τῆς Γενεύης ἔδωκε τὴν πρώτην ὠθησιν τὸ 1818 πρὸς ὄργανισμὸν τῆς προστασίας τῶν καταδικῶν. Ἐκτοτε ἡ σύστασις προστατευτικῶν ἑταιριῶν διεδόθη ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἑλβετικὴν Ὀμοσπονδίαν. Ἦδη πρόκειται περὶ συστάσεως κεντρικῆς διοικητικῆς ἐπιτροπῆς πρὸς ἀμοιβαίον σύνδεσμον ὅλων τῶν προστατευτικῶν ἑταιριῶν. Τὸ περὶ αὐτῆς σχέδιον κατιστάτικόν θέλει συζητηθῆ εἰς τὸ προσεχῶς συγκαληθη-

σόμενον συνέδριον τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ἑταιριῶν.

Ἦθελον ἐξεντλήσει τὴν ὑπομονὴν ὑμῶν, ἐκν ἐξιστόρουν λεπτομερῶς τὴν σύστασιν καὶ λειτουργίαν τῶν προστατευτικῶν ἑταιριῶν παρὰ τοῖς ἄλλοις εὐρωπαϊκαῖς κράτεσι. Περιορίζομαι συνεπῶς ἀναφέρων, ὅτι τοιαῦται ἑταιρίαι ἐπὶ ὁμοίων βάσεων ὑφίστανται καὶ δίδουσι λίαν εὐχάριστα ἀποτελέσματα ἐν Δανίᾳ, Γερμανίᾳ, Ἰταλίᾳ, Αὐστρίᾳ καὶ Οὐγγαρίᾳ καὶ Ἰσπανίᾳ. Ἐν Γερμανίᾳ ἰδιαιτέρως τὸν σκοπὸν τῶν προστατευτικῶν ἑταιριῶν ὑπεβοήθησαν πολὺ αἱ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη συσταθεῖσαι ἐργατικαὶ ἀποικίαι, ὧν σκοπὸς εἶναι ἡ παροχὴ προσωρινῶς ἀσύλου τοῖς ἀνευ ἐργασίας ἀτόμοις καὶ τοῖς ἀπελευθεροῦσιν καταδικαῖς καὶ ἡ ἐνασχόλησις ὑπὸ τινος ὄρου πρὸς παροχὴν αὐτοῖς ἐργασίας. Τὰ μέχρι τοῦδε ἀποτελέσματα τῶν ἀποικιῶν τούτων ὑπερέβησαν πᾶσαν προσδοκίαν, ἐξηγουμένης ἐντεῦθεν τῆς μεγάλῃς διαδόσεως αὐτῶν.

Παρ' ἅπανσι τοῖς κράτεσι, παρ' οἷς εἰσῆχθησαν αἱ προστατευτικαὶ ἰδέαι, ἰδιαιτέρως ἐνησχολήθησαν εἰς τὴν προστασίαν τῶν ἐγκαταλειμμένων ἀνηλίκων καὶ τῶν νεκρῶν ἐγκληματιῶν, ὡς τοῦ μόνου ἀσφαλοῦς μέσου πρὸς καταπολέμησιν καὶ περιστολὴν τῆς ἐγκληματικότητος ἐν τῇ γενέσει αὐτῆς. Εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ κράτη, ἅτινα ἀνέφερον, ὑπάρχουσιν ἰδικαὶ ἑταιρίαι, ἔχουσαι ἀποκλειστικὸν σκοπὸν τὴν προστασίαν τῶν ἀνηλίκων καταδικῶν καὶ ἀέργων, συντρεχόμεναι πρὸς τοῦτο καὶ ὑπὸ τῶν Κυβερνήσεων. Ὁ ὄργανισμὸς τῆς χρηρηγουμένης προστασίας ἐν ἀσύλοις, σωφρονιστικαῖς σχολαῖσις καὶ ἀναλόγοις ἄλλοις καθιδρῦμασι δύναται νὰ ἀποτελέσῃ τὸ ἀντικείμενον μιᾶς ὀλοκλήρου πραγματείας καὶ διὰ τοῦτο δὲν εἰσέρχονται εἰς τὴν ἐξέτασιν αὐτοῦ.

Τοιαύτη εἶναι ἡ ἱστορία τῶν προστατευτικῶν ἑταιριῶν παρὰ τοῖς πεπολιτισμένοις κράτεσι. Τὰ ἐξ αὐτῶν ἀγαθὰ ἀποτελέσματα ἠσθάνθησαν πᾶσαι αἱ κοινωνίαι, παρ' αἷς εἰσῆχθησαν, διὰ τῆς μειώσεως τῆς ἐν γένει ἐγκληματικότητος καὶ ἰδίᾳ τῶν καθ' ὑποτροπὴν ἐγκληματιῶν. Τελευταῖον διὰ τῆς εἰσαγωγῆς ἐν πλείστοις κράτεσι τοῦ θεσμοῦ τῆς προσωρινῆς ὑπὸ ὄρον ἀπολύσεως τῶν παρυσιαζόντων βελτίωσιν καταδικῶν, ἡ ὑπαρξίς

προστατευτικῶν ἐταιριῶν ἀποτελεῖ ἀνάγκην ἀπαραίτητον.

Ὁ κ. Fuchs συμπληρῶν τὸ μακρὸν ὑπόμνημά του παρατηρεῖ, ὅτι ἐν οὐδενὶ ἄλλῳ κράτει τῆς Εὐρώπης ἐγένετο ἐργασία ἐπὶ τῆς εἰσαγωγῆς τῶν προστατευτικῶν ἐταιριῶν. Μεταξὺ τούτων συγκαταλέγεται δυστυχῶς καὶ ἡ Ἑλλάς. Ἄλλ' ἐὰν εἰς τὸν κ. Fuchs εἶναι ἄγνωστος ἐντελῶς ἡ σωφρονιστικὴ ἐργασία ἡμῶν ὡς μὴ σπουδαία, ἡμᾶς ἰδιαιτέρως πρέπει νὰ ἐνδιαφέρῃ ἡ γνώσις τῆς καταστάσεως αὐτῆς, ἥτις, εἶναι εὐτύχημα ὅτι δὲν χαίρει εὐρωπαϊκῆς φήμης.

Ἡ κατάσταση τῶν ἑλληνικῶν φυλακῶν, εἶναι τοιαύτη ὥστε καιρῶς προσβάλλει τὰς στοιχειωδεστέρας περὶ ἐθνικῆς φιλανθρωπίας ἰδέας καὶ ματαιοῖ ἐντελῶς τὸν ὑψηλὸν τῆς ποινικῆς δικαιοσύνης σκοπόν. Ἐντὸς αὐτῶν δὲν κατοικεῖ ἡ ὑγιεινὴ τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων, ἀλλ' ἡ ἀργία καὶ ἡ διαφθορά, ἡ δὲ ποινὴ ἀπὸ θεραπευτηρίου τῆς ἐγκληματικότητος μετατρέπεται εἰς εὐτελεῖ θεραπευτικὴν τῆς κοινωνικῆς ἐκδικήσεως καὶ ἀπρονοησίας. Τοιοῦτοτρόπως ἡ ἰσχὺς τῆς πολιτείας χρησιμεύει ἀπλῶς εἰς συγκέντρωσιν τῶν κακοποιῶν τάσεων διὰ τὸ τέλος τῆς μείζονος ἐξασφαλίσεως αὐτῶν, καὶ δὲν ἀνοίγουσιν αἱ θύραι τῶν φυλακῶν εἰμὴ ἵνα ἐκμπεύψωσι μεγάλας ποσότητας νέων αἰτίων περαιτέρω κοινωνικῆς διαφθορᾶς. Ἴδου ἐν συνόψει ἡ εἰκὼν τῶν ἡμετέρων φυλακῶν, ὡς διετύπωσαν αὐτὴν κατὰ τὸ 1875 οἱ πρωτοβουλία τοῦ τότε εἰσαγγελέως τῶν Ἐφετῶν ἀναλαβόντες τὴν σύστασιν ἐταιρίας τῶν φυλακῶν, καὶ εἶναι βέβαιον ὅτι ἡ κατάσταση αὕτη εἶναι ἔτι καὶ σήμερον ἡ αὐτή, ἐὰν ἐξαιρέσωμεν τὸ σωφρονιστήριον τοῦ κ. Συγγροῦ, ὅπερ ὀφείλεται εἰς τὴν ἰδιωτικὴν γενναιοδωρίαν.

Ἡ ἱστορία τῶν ἡμετέρων φυλακῶν ἀρχεται ἀπὸ τοῦ 1836 διὰ τοῦ Β. Διατάγματος τῆς 31 Δεβρίου, ὅπερ ἀφῆθ' ἐκτοτε εἰς τὰ ἀρχεῖα τῆς Ἐπικρατείας, χρησιμεύει ὡς ἱστορικὸν μνημεῖον, οὐδέποτε ἐφαρμοσθέν. Εἶναι ἀληθές ὅτι ἐν τῷ διατάγματι τούτῳ περιέχεται πλήρες σωφρονιστικὸν σύστημα ἀντιγραφὴν ἐκ τῶν ἐν Βαυαρίᾳ ἰσχυόντων. Ἄλλὰ τότε τὸ ἔθνος εὐρισκόμενον εἰς τὴν ἐπομένην τῆς καταρτίσεώς του, δὲν ἠδύνατο νὰ ἐφαρμόσῃ τὰς διατάξεις αὐτοῦ, ἄς οὔτε σήμερον ἀ-

κόμη δύναται νὰ ἐφαρμόσῃ, ὡς ἀπαιτούσας συνθήκας, αἰτινες οὔτε ταῖς οικονομικαῖς δυνάμεις τοῦ ἔθνους εἶναι σύμφωνοι, οὔτε τοῖς ἐθίμοις καὶ ταῖς ἀνάγκαις τῆς παρ' ἡμῖν κοινωνίας. Κατὰ τὸ διάταγμα τοῦτο δεῖον νὰ χορηγηθῆται ἐκάστῳ καταδίκῳ τροφή, ἣν θὰ ἐξηλοτύπει ἅπας ὁ γεωργικὸς πληθυσμὸς τῆς Ἑλλάδος, κλινοστρωμνὴ δὲ ἐκ στρωμμάτων, σινδονῶν, σκεπασμάτων καὶ ἐπὶ τέλος 16 ὄλα ἕτερα ἀντικείμενα ἱματισμοῦ μηδὲ τῶν *τυκτεριῶν σκούφων* ἐξαιρουμένων! Ὅποια εἰρωνία διὰ τοὺς γυμνητεύοντας καταδίκους μας, οὐς νῆστες μαστιρίζει ἡ φθίσις καὶ ἡ ἀθλιότης ἐν τοῖς ὑγροῖς ὑπογεῖοις τῶν δῆθεν φυλακῶν μας. Ἄλλ' ἂν τὸ ἔθνος κατὰ τὸ 1836 δὲν ἠδύνατο νὰ τοποθετήσῃ καταλληλότερον τοὺς καταδίκους του, σήμερον ὅμως ἀξιοῦν προόδους ἐν τῷ πολιτισμῷ, ὀφείλει νὰ στρέψῃ τὴν προσοχὴν ἐπὶ τῶν φυλακῶν του, αἰτινες στιγματίζουσι τὴν ἐθνικὴν φιλοτιμίαν.

Δέκα τέσσαρα ἔτη μετὰ τὴν ἐκδοσιν τοῦ Βασιλικοῦ τούτου διατάγματος, καθ' ἃ ἡ τύχη τῶν καταδίκων κατ' οὐδὲν ἐβελτιώθη, εὐρισκόμεν ἐν διάταγμα τῆς 20 Δεκεμβρίου 1850, ὑπογεγραμμένον παρὰ τῆς πρώην βασιλίσσης Ἀμαλίας, δι' οὗ συνιστάτο διαρκὴς ἐπιτροπὴ, ἀποτελουμένη ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐσωτερικῶν ὡς προέδρου, τοῦ γενικοῦ γραμματέως τοῦ ὑπουργείου τῆς Δικαιοσύνης, τῶν τμηματάρχων τῆς δημοσίου ἀσφαλείας καὶ τῶν δημοσίων ἔργων καὶ δύο ἰατροσυνέδρων, ἧς σκοπὸς ἦν νὰ συσκέπτηται καὶ γνωματεύῃ περὶ τῆς ἐν γένει βελτιώσεως τῶν φυλακῶν. Αἱ σκέψεις καὶ αἱ προτάσεις τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης μένουσιν ἄγνωστοι μέχρι σήμερον καὶ οὕτως ἡ ὑπαρξίς της ἀποτελεῖ ἱστορικὸν μνημεῖον ἄνευ πολλῆς σημασίας.

Ἐτερα δεκατέσσαρα ἔτη παρῆλθον, καθ' ἃ μεταβολαὶ μεγάλαι ἐπῆλθον εἰς τὸ Κράτος μὴ ἐπιτρέπουσαι τὴν ἐνασχόλησιν πρὸς λύσιν σωφρονιστικῶν ζητημάτων. Ἐπὶ τέλος τὸ 1864 διὰ τῆς προσαρτήσεως τῆς Ἐπτανήσου ἀπεκτήσαμεν φυλακὰς τινὰς ὀργανισμένας παρὰ τῶν Ἀγγλων, ὧν σπουδαιότερα ἡ τῆς Κερκύρας. Ὁ κανονισμὸς τῆς φυλακῆς ταύτης προῖον τῆς ἀγγλικῆς πρακτικότητος περιῆλθεν ἡμῖν, πε-

ριέχει δὲ πλήρες σύστημα σωφρονιστικόν, οὐτινας ἢ εφαρμογὴ μεθ' ὅλην τὴν μεταβολὴν, ἣτις ἐπῆλθε διὰ τῆς παραδόσεως εἰς ἑλληνικὰς χεῖρας, τὴν κάμνει νὰ διακρίνηται μεταξύ τῶν ἑλληνικῶν φυλακῶν, ἂν καὶ συγκρινομένη πρὸς ἐκυτὴν ἐπὶ τῆς ἀγγλικῆς ἐποχῆς, ἐκτός τοῦ κτιρίου κατ' οὐδὲν ἄλλο θὰ ὁμοιάζῃ.

Μετὰ μίαν δεκαετίαν ἡ κατάστασις τῶν φυλακῶν ἐβῆσε μέχρι τῆς αἰθούσης τοῦ Βουλευτηρίου, κινήσασα ἐκ φρίκης τὰ εὐγενῆ αἰσθήματα ἐνίων ἐκ τῶν κ.κ. βουλευτῶν. Ἀποτέλεσμα τούτου ὑπῆρξεν ἡ σύστασις α' Ἐταιρίας τῶν Φυλακῶν», ἡ γέννησις τῆς ὁποίας ὀφείλεται εἰς τὴν ὄθησιν, ἣν ἔδωκεν ὁ τότε εἰσαγγελεύς τῶν Ἐρετῶν εἰς τὸ ζήτημα τῶν φυλακῶν. Ἡ ἔταιρία αὕτη ἀποβλέπουσα εἰς τὴν βελτίωσιν τῶν φυλακῶν εἶχεν ἀνάγκην χρηματικῶν κεφαλαίων, ἅτινα δὲν ἔλλειψαν ἅμα ἐκρούσθη ἢ θύρα τῆς ἰδιωτικῆς γενναιοδωρίας. Ἐν βραχεῖ χρονικῷ διαστήματι συνήχθησαν 25—30 χιλιάδες δραχμῶν, γενναιοδωρος δὲ πολίτης κατέθετο 500 χιλιάδας δραχμῶν πρὸς ἀνοικοδόμησιν μιᾶς φυλακῆς. Ἄλλ' ἐν τῷ μεταξύ ὁ ὑπὲρ βελτιώσεως τῶν φυλακῶν θερμὸς ἐνθουσιασμὸς συνεκεράσθη, μὴ ἀναζωογονηθεῖς δὲ ἐγκαίρως ἀπεσθῆσθαι ἀρήσας κατατεθειμένα τὰ παρασχεθέντα χρηματικὰ κεφάλαια. Αἱ φυλακαὶ κατ' οὐδὲν βελτιωθεῖσαι ἐξηκολούθουν χρησιμεύουσαι ὡς σχολεῖα διαφθορᾶς ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον αὐξανομένης. Ἐπὶ τέλους περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς παρουσίας δεκαετηρίδος ἡ κατάστασις τῶν ἑλληνικῶν φυλακῶν συγκινεῖ τὸν ἡμέτερον Σύλλογον, ὅστις διὰ τοῦ νομικοῦ αὐτοῦ τμήματος ἐπελήφθη τοῦ ζητήματος τῆς βελτιώσεως αὐτῶν. Ἐπιτροπὴ ἐκλεχθεῖσα ἀνέλαβε μετὰ θερμῆς πολλῆς τοῦ φιλάνθρωπικωτάτου ἀνατεθέντος αὐτῇ ἔργου, ἐπισκεπτομένη τὰς φυλακὰς καὶ προσπαθοῦσα νὰ εἰσαγάγῃ ἐν αὐταῖς τὸ σισαίτιον, τὴν ἠθικὴν καὶ θρησκευτικὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν ἐργασίαν. Ἄλλὰ τίς θὰ πιστεύσῃ ὅτι ἡ ἐπιβλέπουσα τότε τὰς φυλακὰς ἀρχὴ μυρία παρενέβαλε προσικόμματα ὅπως ψυχρὰν τὸν ζῆλον τῶν ἀξιωτῶν προσώπων, ἅπερ ἀπέτελουν τὴν ἐπιτροπὴν, καὶ τὸ ὅποιον ἐπὶ τέλους κατῶρθωσεν. Ἐν τούτοις ἡ ἐπιτροπὴ δὲν ἔπαυσεν ἐργαζομένη πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ

ἀρχικοῦ σκοποῦ, ἐπεκαλέσθη δὲ καὶ τὴν ἰδιωτικὴν φιλάνθρωπιαν, ἣτις ἔσπευσε νὰ ἀπαντήσῃ διὰ προσφορᾶς 35—40,000 δραχμῶν. Τελευταῖον προκειμένου περὶ διαθέσεως τοῦ κεφαλαίου τούτου ὁ Σύλλογος ἀπεφάσισε νὰ χρησιμοποίησῃ αὐτὸ πρὸς ἴδρυσιν ἐνὸς ἐκπαιδευτικοῦ σωφρονιστηρίου ἀνηλίκων καταδικῶν, ὅπερ δὲν ἐπραγματοποιήθη μὲν εἰσέτι, ἀλλὰ πᾶσα ὑπάρχει ἐλπίς ὅτι γενναιοδωρος χεῖρ θέλει συμπληρώσει τὴν πρὸς τοῦτο ἀπαιτουμένην δαπάνην. Τὸ μᾶλλον ἀξιοσημείωτον χρονικὸν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν φυλακῶν μας εἶνε ἡ ἀπόκτησις τοῦ σωφρονιστηρίου τοῦ κ. Συγγροῦ, τὸ ὅποιον ὅπως δῆποτε συγκεντρῶι τὰ στοιχεῖα σωφρονιστικῆς φυλακῆς. Ἄλλὰ διὰ τῆς ἀποκτήσεως αὐτῆς δὲν συνεπληρώθη βεβαίως ἡ σωφρονιστικὴ ἡμῶν ἀναδιοργάνωσις.

Ὅπως κλείσω τὴν ἱστορίαν τῶν ἑλληνικῶν φυλακῶν πρέπει νὰ ἀναφέρω ὅτι ἐκάστης φυλακῆς ἐφορεύει ἐπιτροπὴ ἀποτελουμένη ἐκ τοῦ νομάρχου ἢ ἐπαρχου καὶ τῶν προέδρου καὶ εἰσαγγελεύς τῶν σχετικῶν πρωτοδικῶν. Περιττὸν νὰ προσθέσω ὅτι ἐνεκεν τῶν πολλῶν κληκόντων τῶν ἀποτελούντων τὰς ἐφορευτικὰς ταύτας ἐπιτροπὰς, ἡ ἐφορεία περιορίζεται εἰς τὴν ἐκάστοτε γνωμοδότησιν περὶ μεταθέσεως καταδίκου τινος ἀπὸ φυλακῆς εἰς φυλακὴν. Ἐκτὸς τῶν ἐπισήμων τούτων παρ' ἐκάστη φυλακῆ ἐπιτροπῶν ὑφίστανται τρεῖς ἐτι ἔταιρῖαι ἐκ κυριῶν ἀποτελούμεναι καὶ ἰδιωτικῶν φέρουσαι χαρακτῆρα, συσταθεῖσαι ἢ μὲν τὸ 1887 ἐν Ναυπλίῳ, αἱ δὲ ἕτεραι τὸ παρελθόν ἔτος ἐν Πάτραις καὶ Χαλκίδι. Καὶ αἱ τρεῖς αὗται ἔταιρῖαι ὑπὸ τὴν ὑψηλὴν προστασίαν τῆς Βασιλείσης, σκοποῦσι κατὰ τὸν ὁμοίωμορον σχεδὸν κανονισμόν των, τὴν φιλάνθρωπον ἀνακούφισιν καὶ βελτίωσιν τῶν ἐν ταῖς φυλακαῖς κρατουμένων, διὰ τῆς παροχῆς ἠθικῆς καὶ θρησκευτικῆς διδασκαλίας, καὶ τῆς εἰσαγωγῆς ὠφελίμων ἐν τῷ βίῳ τεχνῶν, δι' ἐπισκέψεων ἐν ταῖς φυλακαῖς κτλ. Τοὺς πόρους τῶν ἑταιριῶν τούτων ἀποτελοῦσιν αἱ συνεισφοραὶ τῶν μελῶν αὐτῶν καὶ αἱ φιλάνθρωποι δωρεαὶ εἰς χρήματα καὶ παντοειδῆ πράγματα καὶ κατὰ τρίτον λόγον τὸ ἀναλογοῦν εἰς αὐτὰς χρηματικὸν ποσὸν ἐκ τῆς καθαρᾶς προσόδου τῆς ἐργασίας τῶν κρατουμένων. Ὅμοιοῦμένως ὁ σκο-

πὸς ὃν προέβητο αἱ συστήσασαι τὰς ἑταιρίας ταύτας εὐγενεῖς κυρίαι εἶνε ἄγιος, ἀλλ' ἐπιτραπήτω μοι νὰ παρατηρήσω ὅτι εἶνε συγχρόνως καὶ ἀνώτερος τῶν δυνάμεων αὐτῶν. Ἐὰν ὁ ἐπιδιωκόμενος σκοπὸς ἦν μᾶλλον περιωρισμένος, ἢ ἐκπλήρωσις τοῦ θὰ ἦτο ἀσφαλεστέρα, ἐνῶ ἤδη εἶναι βέβαιον, ὅτι οὗτος ἔμεινεν ἀνευ ἀποτελέσματος ἐν ταῖς φυλακαῖς καὶ τῶν τριῶν πόλεων, ἃς προανέφερον. Οὕτω π. χ. αἱ εὐγενεῖς κυρίαι διὰ συχνῶν ἐπισκέψεων ἐν ταῖς φυλακαῖς καὶ διανομῆς ἠθικῶν βιβλίων, ἠδύναντο νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν τήρησιν καθαρότητος καὶ ἠθικῆν τινὰ ἀνάπτυξιν τῶν καταδικῶν. Τοῦτο θὰ ἦτο ἀρκετόν. Ἡ παροχὴ καὶ ἡ συστηματικὴ ὀργάνωσις τῆς ἐργασίας ἐν ταῖς φυλακαῖς εἶναι δύσκολος νὰ πραγματοποιηθῇ ἀνευ τῆς συνδρομῆς τῆς σχετικῆς ἀρχῆς, μόνης ἀρμοδίας νὰ διαθέσῃ τὰ κατ' αὐτήν. Ἄνευ τῆς μεσολαβῆσεως αὐτῆς θὰ ἐσαλεύετο ἢ ἐν πάσῃ φυλακῇ ἀναγκαῖα τάξις καὶ πειθαρχία. Ἄντ' αὐτοῦ ἠδύναντο νὰ προστεθῇ εἰς τὸν σκοπὸν τῶν ἑταιριῶν τούτων ἡ προστασία τῶν καταδικῶν μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν των.

Ἡ ἑλλείψις προστατευτικῶν ἑταιριῶν εἶναι καταφανεστέρα παρ' ἡμῖν, τῶν ὁποίων αἱ φυλακαὶ εἶναι ἐντελῶς ἀνοργάνωτοι, οἱ δὲ ἀπελευθερούμενοι καταδίκαι ἐξέρχονται αὐτῶν στερούμενοι, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ τοῦ ὄθλοῦ. Εἶναι ἀληθές, ὅτι ὅπως λειτουργῶσι τοιοῦτου εἶδους ἑταιρίαι ἀπαιτεῖται καὶ τις σωφρονιστικὸς ὀργανισμὸς, ἀλλ' εἶναι ἐπίσης ἀποδεδειγμένον ὅτι τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἑταιριῶν τούτων εἶναι ἀγαθὰ καὶ παρὰ ταῖς πλημμελεστέροις σωφρονιστικοῖς ὀργανισμοῖς. Ἄλλως ἢ σύστασις αὐτῶν παρ' ἡμῖν, ὅσον ἀντίστροφος καὶ ἀν θεωρηθῇ, ἤθελε γνωρίσει τῇ κοινωνίᾳ τὴν ἀπάνθρωπον κατάστασιν τῶν φυλακῶν μας, καὶ ἤθελον ἀναγκασίως προσθέσει εἰς τὸν σκοπὸν των, τὴν διὰ παντὸς μέσου ἐπιδιώξιν τῆς βελτιώσεως αὐτῶν. Δὲν προσκόπτει δὲ εἰς τι ἢ συνένωσις τῶν δύο σκοπῶν. Ἄν ὑπάρχουσιν ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ τοιαῦται διπλοῦν ἔχουσαι σκοπὸν ἑταιρίαι, παρ' ἡμῖν κατὰ πλείονα λόγον ἢ ὑπαρξίς αὐτῶν ἐπιβάλλεται ἕνεκεν τοῦ μικροῦ ἀριθμοῦ τῶν φυλακῶν καὶ τῶν κρατουμένων καὶ ἰδίᾳ τῶν δευτέριων προστασίας ἐκ τῶν ἀπελευθερουμένων καταδικῶν. Ἄλλ' ἐκτὸς τούτου ἤθελον

ἐξεγείρει τὴν ἑλληνικὴν φιλοτιμίαν, ἣτις θέλει συντρέξει ἐξ-αναγκάζουσα καὶ προσφέρουσα τὰ ὑλικά μέσα τῆς ἀναδιοργανώσεως τῶν φυλακῶν μας, αἵτινες προσβάλλουσι καιρίως τὴν εὐρωπαϊκὴν φιλανθρωπίαν. Ἐὰν ἦναι ἀληθές ὅτι καὶ αἱ φυλακαὶ παρουσιάζουσιν ὑπὸ τινὰ ἔποψιν εἰκόνα τοῦ πολιτισμοῦ ἔθνους τινος, ἢ περὶ τοῦ ἡμετέρου πολιτισμοῦ ἐντύπωσις, ἢν ἤθελε σχηματίσει πᾶς ξένος ἐπισκεπτόμενος τὰς ἑλληνικὰς φυλακάς, θὰ ἦναι ὅτι ἡ ἀρμοζούσα ἡμῖν γεωγραφικὴ θέσις εἶναι μᾶλλον ἐν τῇ Ἀφρικῇ ἢ ἐν τῇ Εὐρώπῃ.

Αἱ ἑλληνικαὶ φυλακαὶ ἐκτὸς τῶν ἄλλων στεροῦνται ὀργανισμοῦ καταλλήλου προσωπικοῦ φυλάκων. Οἱ στρατιωτικοὶ φρουροὶ ἐπιτελοῦσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ καθήκοντα φυλάκων, πυροβολοῦντες ἔστιν ὅτε κατὰ τῶν ὑπὸ σωφρονισμὸν καταδικῶν πρὸς ἐπαναφορὰν τῆς τάξεως! Οὐδεμίαν φυλακὴν ἔχει ἴδιον ἐσωτερικὸν ὀργανισμὸν! Οὐδὲ σικὰ σωφρονιστικοῦ συστήματος!

Καὶ δὲν πρέπει νὰ ἀποδώσωμεν τὴν ἀθλίαν κατάστασιν τῶν ἑλληνικῶν φυλακῶν ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ἑλλείψιν χρηματικῶν πόρων, οἵτινες ὁμολογουμένως δὲν εἶναι πάρα πολὺ ἰσχυροί. Τὸ κράτος δαπανᾷ σήμερον ἐν στρογγυλῶν ἑκατομμύριον διὰ τὴν συντήρησιν τῶν φυλακῶν, ἢτοι περίπου ὅσον δαπανᾷ σχετικῶς ἢ μεγάλη Γαλλία πρὸς συντήρησιν τῶν ἰδικῶν της. Ἄλλὰ παρ' ἡμῖν οἱ ἐγκαταστάσεις εἶναι διπλάσιοι ἐν ἀναλογίᾳ τῶν ἐν Γαλλίᾳ, ἐντεῦθεν δὲ ἡ ἀνεπάρκεια τῶν ὑπὸ τοῦ κράτους διατιθεμένων χρημ. μέσων. Ἄλλὰ τὴν ἀνεπάρκειαν ταύτην ἐπαυξάνει ἢ μὴ κατὰ σκοπὸν διάθεσις αὐτῶν. Βεβαίως ἠδύναντο νὰ διατεθῶσι πρακτικώτερον καὶ ἀποτελεσματικώτερον. Τὰ περὶ τούτου ἐπραγματεύθη ἤδη ἐν ἰδιαιτέρᾳ μελέτῃ, ἐξέρχονται δὲ τοῦ θέματος ἡμῶν. Τὸ κυριώτερον ὅπερ καθυστερεῖ παρ' ἡμῖν, εἶναι ἡ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία, ἣτις πανταχοῦ καὶ πάντοτε ἔδωκε τὴν πρώτην ὄθησιν εἰς τὴν λύσιν τῶν σωφρονιστικῶν ζητημάτων. Αὕτη βεβαίως δὲν ἐκδικάζεται, ἀλλ' ἐξεγείρεται συγκινουμένη. Ἡ εἰκὼν τοῦ "Ἑλλήνος καταδίκου εἶναι τοιαύτη ὅπως οὐχὶ τὴν συγκινήσῃ ἀλλὰ τὴν ἐπανάστατήσῃ.

Ὁ Ἕλληνας καταδικὸς πρὶν ἀποκτήσῃ τὸν τίτλον τοῦτον δια-

τρέχει χρονικόν διάστημα, συνήθως αρκετά μακρόν, ἐν προφυλακίσει, καθ' ὃ ἐγκλείεται, οὐχί σπανίως, μετὰ καταδικῶν παντὸς εἶδους, ἢ ἄλλως ἐν στενῇ φυλακῇ μετὰ πολλῶν ἄλλων ὑπὸ προφυλάκισιν διατελούντων. Ἐκεῖ ἀρχεται λαμβάνων τὰ νάματα τοῦ κακουργεῖν. Ἐὰν ἀθωωθῇ ἀπολύεται βεβαίως ζημιωμένος ἠθικῶς. Ἄλλ' ἐὰν καταδικασθῇ τότε ἡ ἠθικὴ καταστροφή εἶναι πλήρης. Ἄμα τῇ καταδικῇ μεταφέρεται, ἐὰν δὲν ἐκρατεῖτο, εἰς οἰκήματα ὀνομαζόμενα ποινικαὶ φυλακαί, πᾶν ἄλλο ἢ φυλακαὶ ὄντα. Ἔστιν ὅτε οἱ παλαιοὶ κατάδικοι ὑποδέχονται τοὺς νέους συναδέλφους τῶν ἐκδηλοῦντες λίαν πανηγυρικῶς τὴν χαρὰν των. Νεανία, ἔφηθοι, γέροντες, φονεῖς, ἀναιρέται, κλέπται, καὶ ἐν ὄλῃ τῇ λοιπῇ ἐγκληματολογικῇ ποικιλίᾳ κατάδικοι, διηρημένοι εἰς κόμματα καὶ ἀποχωρήσεις συναγελάζονται, ἀργοῦντες, καπνίζοντες καὶ χαρτοπαίζοντες καὶ ἔστιν ὅτε ἀλληλοφονεούμενοι. Ἡ ἀργία ἀναπτύσσει ὅλα τὰ κακοῦθη ἐνστικτα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἐν ὀλίγῳ δὲ χρόνῳ ὁ νεοεισαχθεὶς κατάδικος ἀποκτᾷ τὰς ἐξεις τῶν παλιότερων συναδέλφων του, ἀποβάλλων τὰς πρὸς τὴν ἠθικὴν σχέσεις του καὶ τὸν πρὸς τὴν ἐργασίαν ἔρωτα, ἐὰν εἶχε τοιοῦτον, καὶ, ἐκμανθάνων τὸν τρόπον δι' οὗ ἕκαστος τῶν συγκαταδικῶν του ἐξετέλεσε τὸ ἐγκλημα δι' ὃ κατεδικάσθη, διαφθείρεται τότε σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν καὶ ἀποβαίνει τέλειος ἐγκληματίας. Ἐὰν δὲν συνοικειωθῇ πρὸς τὸν βίον τοῦτον τοῦ ποινικοῦ καταγωγίου, μαραίνεται φθίνων ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ ἐκ τῆς δυσώδους ἀτμοσφαιρας, ἣτις τὸν περιβάλλει.

Οὕτω ἐκτίουσι τὰς ποινὰς των οἱ κατάδικοι ἐν ταῖς φυλακαῖς ἡμῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ἐξέρχονται οἱ ἐπιτηδεότεροι διὰ τῆς προστασίας, ἣν τοῖς παρέχει συνήθως ἡ πολιτικὴ. Οἱ μὴ προστατευόμενοι ἐκτίουσι τὴν ποινὴν των μέχρι τῆς τελευταίας ἡμέρας, οὐχί ὅπως ἀπελευθερωθῶσιν, ἀλλ' ὅπως μεταφερθῶσιν εἰς τὰς φυλακὰς τῶν διὰ χρέη κρατουμένων, ὅπῃθεν δὲν ἀπολύονται ἐὰν μὴ πληρώσωσι τὰ ἐξόδα τῆς καταδικῆς των! Ποία δὲ ἡ τύχη τοῦ ἐπὶ τέλους ἀπολυομένου καταδικῶν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἄνευ ὀβολοῦ, ἄνευ ἐνδυμάτων, μηδὲν ἄλλο ἐφόδιον ἀποκομίζοντος εἰμὴ τὴν πρὸς τὴν ἐργασίαν ἀποστροφήν καὶ τὴν

δυσπιστιαν, μεθ' ἧς θέλουσι τὸν ὑποδεχθῆ, οἱ πρὸς οὓς ἤθελεν ἀποταθῆ ὅπως προσπορισθῇ ἄρτον, ἐξόδα μεταβάσεως εἰς τὴν ἐστίαν του ἢ ἐργασίαν; Ἡ ιδιότης του ὡς ἀπελευθεροῦ καταδικῶν θέλει τὸν καταδιώκει ὡς φάσμα, παρέχουσα πάντοτε ἐμπόδιον εἰς τὴν ἐντιμον ἀποκατάστασίν του, μέχρις ὅτου βαρυνθῇ καὶ τραπῇ τὸν ἐγκληματικὸν βίον ἵνα ἀπαλλαγθῇ τοῦ ἀδυνάτου δι' αὐτὸν ἀγῶνος τῆς ζωῆς, καὶ ἐπανέλθῃ ἐν ἀνάγκῃ εἰς τὴν φυλακὴν, ὅπου θέλει εὔρει τοὺς παλαιούς συντρόφους του, μεθ' ὧν συνεδέθη κακῇ τῇ μοίρᾳ διὰ τῶν δεσμῶν τῆς συνηθείας. Δυστυχῶς ἡ στατιστικὴ ἡμῶν δὲν ὀμιλεῖ περὶ τῶν ἐπανερχομένων εἰς τὰς φυλακὰς ἐκ τῶν ἀπελευθερουμένων καταδικῶν ἢ περὶ τῶν ἄλλως ἐπαναπιπτόντων εἰς ἐγκλημα, ἀλλ' ἐὰν λάθωμεν ὑπ' ὄψιν τί συμβαίνει ἐν ἄλλοις κράτεσι, ἐν Γαλλίᾳ π. χ. ὅπου σχεδὸν οἱ ἡμίσεις τῶν ἀπελευθερουμένων καταδικῶν ἐπανέρχονται εἰς τὰς φυλακὰς, δυνάμεθα ἀναλόγως νὰ συμπεράνωμεν τί δύναται νὰ συμβαίη παρ' ἡμῶν.

Ἄλλ' ἐὰν ἡ στατιστικὴ σιωπᾷ περὶ τῶν καθ' ὑποτροπὴν ἐγκληματιῶν, ὀμιλεῖ λίαν εὐγλώττως περὶ τῶν φυγοδικῶν καὶ φυγοποιῶν. Ἐὰν αἱ φυλακαὶ ἡμῶν περιεῖχον κατὰ τὴν τελευταίαν στατιστικὴν 5069 καταδικῶν, οἱ κατὰ 1888 συλληφθέντες φυγοδικοὶ καὶ φυγοποιοὶ ἀνῆλθον εἰς 5710, χωρὶς νὰ ὑπολογίζωνται οἱ διαφυγόντες τοὺς ὄνυχας τῆς χωροφυλακῆς. Ἡ δὲ πείρα διδάσκει, ὅτι ἕκαστος τῶν συλλαμβανόμενων φυγοδικῶν καὶ φοιγοποιῶν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον φέρει εἰς τὴν ῥάχιν του οὐχί μίαν καταδικῆν ἢ κατηγορίαν. Ἐν πλήρει ἄρα βεβαιότητι δυνάμεθα νὰ εἰπωμεν ὅτι τὸ πλεῖστον τῶν λυμαινομένων τὸν τόπον φυγοδικοκαταδικῶν, ἀνήκει εἰς τὸν ἐκ τῶν φυλακῶν ἐξερχόμενον πληθυσμόν, ὅστις δυστυχῶς δὲν εἶναι ἀκριβῶς γνωστός. Κατὰ τὰς πληροφορίας, ἃς λίαν εὐμενῶς μοι ἀνεκοίνωσε τὸ τμήμα τῆς στατιστικῆς τοῦ Ὑπουργείου τῆς Δικαιοσύνης οἱ ἀπολυθέντες ἐκ τῶν φυλακῶν τοῦ κράτους ἀπὸ τῆς 1ης Ἰανουαρίου μέχρι τέλους Ὀκτωβρίου τοῦ τρέχοντος ἔτους ἀνῆλθον εἰς 9862, ἐξ ὧν 663 κατάδικοι ἐπὶ κακουργήματι οἱ δὲ ὑπόλοιποι 9199 ἐπὶ πλημμελήματι. Ἐὰν προσθέσωμεν τοὺς ἀναλογοῦντας διὰ τοὺς δύο ὑπολειπομένους μῆνας

ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν θέλει ἀναβιβασθῆ εἰς 11,834, ἐξ ὧν 795 ἐπὶ κακουργήματι καὶ 11,039 ἐπὶ πλημμελήματι καταδίκαιοι, ἤτοι ἡ ἀναλογία τῶν ἐκ τῶν φυλακῶν ἐξερχομένων καταδικῶν πρὸς τὸν ἐν γένει πληθυσμὸν τῆς Ἑλλάδος εἶναι 1 ἐπὶ 200 περίπου κατοίκων! Πόσοι ἐξ αὐτῶν ἀφαιρέμενοι εἰς τὴν τύχην των καὶ φέροντες τὰ σπέρματα τῆς διαφθορᾶς θέλουσιν ὑποπέσει εἰς τὸν ἐγκληματικὸν βίον; Ποῖος δὲ κίνδυνος διὰ τὴν ἑλληνικὴν κοινωνίαν ἐκ τῆς κατ' ἔτος ἐπισωρεύσεως τοσούτων ἀποροίτων τῶν ὡς σχολείων διαφθορᾶς χρησιμευουσῶν φυλακῶν μας;

Ἰδοὺ τὸ ἔδαφος, ἐφ' οὗ δύνανται νὰ ἐργασθῶσιν ἀποτελεσματικῶς παρ' ἡμῖν προστατευτικαὶ ἐταιρίαι ἐπιδικάουσαι, ἐκτὸς τῆς βελτιώσεως τῆς τύχης τοῦ ἐν τῇ φυλακῇ καταδίκου, τὴν προστασίαν αὐτοῦ μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν του, ἐπὶ τῷ τέλει ἐντίμου ἀποκαταστάσεως διὰ φροντίδας πρὸς παροχὴν αὐτῷ ἐργασίας, ἐνδυμάτων ἢ βοηθείας πρὸς μετάβασιν εἰς τὴν πατριδα του, καὶ ὑπὸ τινος περιορισμοῦ, δι' ἐπιβλέψεως αὐτοῦ. Τὸ ἔργον δὲ δὲν εἶναι μέγα, διότι ἐὰν ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀπελευθερουμένων καταδικῶν ἀφαιρέσωμεν τοὺς μὴ δεομένους προστασίας, καθόσον μόνον εἰς τοὺς ἐνδεεῖς τοιοῦτους καὶ τοὺς ἀξίους αὐτῆς θέλει χορηγεῖσθαι τοιαύτη, ὁ ἀριθμὸς τῶν προστατευθησομένων κατ' ἔτος καταδικῶν θέλει περιορισθῆ οὐσιωδῶς, εἰς ἐκείνους δηλ.: οἵτινες πιεζόμενοι ὑπὸ τῆς ἀθλιότητος ἀναγκάζονται νὰ ἐγκληματῶσιν ἐκ νέου. Ἐὰν τοὺς ἡμίσεις αὐτῶν κατορθώσωμεν νὰ σώσωμεν, προστατεύοντες αὐτοὺς ὕλικῶς καὶ ἠθικῶς, ὅποια ἐντεῦθεν ὠφέλεια διὰ τὴν κοινωνίαν; Θὰ ἀποφύγη ἰσαριθμοὺς ἐγκληματίας, ἐνῶ ἀφ' ἑτέρου θὰ σώσῃ ἰσαριθμὰ θύματα ἐκ τῶν μελῶν αὐτῆς.

Τὸ κράτος σήμερον, ἀντὶ πάσης ἄλλης προστασίας, ἀπαιτεῖ ἀπὸ ἕκαστον ἀπολυόμενον καταδίκου τὰ δικαστικὰ ἐξόδα τῆς καταδίκης του, προσωποκρατοῦν καὶ διατρέφον τοὺς μὴ δυναμένους νὰ ἀποτίσωσιν αὐτὰ, ἐπὶ δύο τοὐλάχιστον μῆνας τοὺς πιστοποιούντας τὴν ἀκτημοσύνην των, ἀορίστως δὲ τοὺς μὴ δυναμένους οὔτε τοῦτο νὰ πιστοποιήσωσιν. Ἀλλὰ πόσοι εἶναι οὗτοι; Δυστυχῶς προσκόπτωμεν καὶ πάλιν εἰς τὴν σιωπὴν τῆς στατιστικῆς, ὁ δὲ μεσολαβήσας ὀλίγος χρόνος πρὸς παρασκευὴν

τοῦ παρόντος ἀναγνώσματος, δὲν ἐπέτρεψε, μεθ' ὅλην τὴν εὐγενῆ προσφορὰν τοῦ τμήματος τῆς στατιστικῆς τοῦ ὑπουργείου τῆς Δικαιοσύνης, τὴν συλλογὴν τῶν ἀναγκαίων πληροφοριῶν πρὸς ἐξακριβῶσιν τοῦ ἀριθμοῦ αὐτῶν. Ἐν τούτοις αἱ πληροφορίες ἄς ἠδυνήθην νὰ συλλέξω περὶ τῶν ἐν Ἀθήναις ὑπὸ τοῦ Δημοσίου προσωποκρατουμένων ἀπελευθέρων καταδικῶν εἶναι ἀρκετὰ χαρακτηριστικά. Κατὰ ταύτας ἐπροσωποκρατήθησαν πρὸς ἀπότισιν δικαστ. ἐξόδων ἐντὸς ἐνός ἔτους 263 ἀπελευθεροὶ καταδίκαιοι, ἐξ ὧν 168 μὲν ἐπλήρωσαν αὐτὰ καὶ ἀπεφυλακίσθησαν ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν. Ἐκ τούτων 13 μόνον ἐπὶ κακουργήματι καταδίκαιοι, 155 δὲ ἐπὶ πλημμελήματι. Ἐννοεῖται ἀφ' ἑαυτοῦ ὅτι τὰ ἐξόδα τῶν ἐπὶ πλημμελήματι δικῶν εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μηδενικά. Ἐκ τῶν ὑπολοίπων 95 καταδικῶν, ἐξ ἴσου ἐπὶ κακουργήματι καὶ πλημμελήματι, 60 μὲν ἀπελύθησαν πιστοποιήσαντες τὴν ἀκτημοσύνην των, 12 δι' ἑλλειψίν προφοδοσίας, τοῦ δημοσίου ταμείου βαρυνθέντος, φαίνεται, νὰ τοὺς διατρέφῃ, 23 δὲ ἕτεροι μὴ δυνάμενοι οὔτε αὐτὴν τὴν ἀκτημοσύνην νὰ πιστοποιήσωσι, ἀπέδρασαν διατρυπήσαντες τὴν φυλακὴν. Ἦτοι τὸ Δημοσίον ἐν διαστήματι ἐνός ἔτους ἔδαπάνησε μᾶτην 3,000 περίπου δραχμὰς πρὸς διατροφήν 100 ἀπελευθέρων καταδικῶν ἐπὶ δύο κατ' ἐλάχιστον ὄρον μῆνας. Ἀλλὰ πόσον χρῆμα δαπανᾶται καθ' ὅλον τὸ λοιπὸν κράτος πρὸς διατροφήν τῶν μὴ δυναμένων νὰ ἀποτίσωσι τὰ ἐξόδα τῆς καταδίκης των; Ὁ ἀπολογισμὸς τῶν ἐσόδων τοῦ κράτους τοῦ 1888 δύναται νὰ δώσῃ ἡμῖν ἰδέαν τινα περὶ τούτου. Κατὰ τὴν μέχρι τέλους Σεπτεμβρίου 1889 χρῆσιν τοῦ ἔτους τούτου ἐβεβαιώθησαν δικαστικὰ ἐξόδα 1,313,087 δραχμαί, εἰσπράχθησαν δὲ 585,049 δραχμαί, ἐπομένως μένουσι πρὸς εἰσπραξίν δραχ. 733,542. Ἐὰν τὸ δημοσίον ἐπιμείνῃ εἰς τὴν εἰσπραξίν αὐτοῦ διὰ προσωποκρατήσεως τῶν ὑποχρέων, ἢ πρὸς διατροφήν αὐτῶν δαπάνη θέλει βεβαίως ὑπερβῆ τὸ εἰσπράξιμον ποσόν, χωρὶς κἀμμίαν ἐλπίδα περὶ πληρωμῆς αὐτοῦ. Ἄν τουλάχιστον τὸ οὕτω μᾶτην δαπανώμενον χρῆμα ἐχρησιμοποιεῖτο πρὸς προστασίαν τῶν ἀτυχῶν αὐτῶν καταδικῶν, ἐφ' ὧν ἐφαρμόζεται τὸ λόγιον αὐτὸ ἀν' ἀλάθῃς παρὰ τοῦ μὴ ἔχοντος, ἡδύ-

νατο νὰ προκύψῃ πρακτικὴ τις ὠφέλεια διὰ τὴν κοινωνίαν, ἐν ᾧ ἐξ ἐναντίας ὡς ἔχουσι σήμερον τὰ πράγματα, χρησιμεύει πρὸς πλειοτέραν αὐτῶν διαφθοράν καὶ οὐχὶ σπανίως πρὸς ἐκλογικὴν ἐκμετάλλευσιν.

Περαίνων, ὀφείλω νὰ ποιήσω μνείαν τοῦ ἀγῶνος τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου πρὸς προστασίαν τῶν ἐγκαταλελειμμένων ἀνηλίκων. Αἱ ὑπὸ τὸ εὐφημον ὄνομα, τῆ πρωτοβουλίᾳ αὐτοῦ συσταθεῖσαι καὶ λαμπρὰ δώσασαι ἀποτελέσματα «Σχολαὶ τῶν ἀπόρων παιδῶν», ἀποτελοῦσι περιτρανωτάτην ἀπόδειξιν τῆς δυνατῆς παρ' ἡμῖν εὐδοκίμησεως καὶ τῶν προστατευτικῶν ἰδεῶν ὑπὲρ τῶν ἐνδεῶν ἀπελευθέρων καταδίκων. Εὐχομαι ἵνα ἡ νέα περίοδος αὐτοῦ ἀναγράφῃ ἐν τῇ ἱστορίᾳ του τὴν πρωτοβουλίαν εἰς ἐκπλήρωσιν καὶ τοῦ φιλανθρώπου τούτου καθήκοντος.

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΩΝ ΠΑΡΙΣΙΩΝ

Οἱ Γάλλοι, καὶ μετ' αὐτῶν πολλὰ ἄλλα ἔθνη, ἐπανηγύρισαν πρὸ ὀλίγου τὴν μεγαλειτέραν καλλιτεχνικὴν καὶ βιομηχανικὴν ἑορτήν. Ἦδη ἕκαστος ἐπανέρχεται εἰς τὰ ἴδια ἐμπλεως χαρᾶς. Ἡ πόλις τῶν Παρισίων ἐδέχθη καθ' ἑκατομμύρια τὰ κύμματα τῶν ἐπισκεπτῶν, τῶν φίλων τῆς προόδου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ, οἵτινες ἐθαύμασαν τὸ μεγαλειότερον εἰρηνικὸν ἔργον τοῦ γαλλικοῦ ἔθνους. Ἡ Παγκόσμιος Ἐκθέσις τῶν Παρισίων ὑπερέβη πάσας τὰς προγενεστέρας κατὰ τὴν λαμπρότητα καὶ τὸ μέγεθος. Ἡ συμπληρωθεῖσα μέχρι σήμερον ἐπιστημονικὴ, βιομηχανικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ πρόοδος εἶναι καταπληκτικὴ. Ἡ Ἐκθέσις τῶν Παρισίων ἐμαρτύρησε τοῦτο προφανῶς. Ὅποια πραγματικῶς γιγαντιαία πρόοδος συνετελέσθη ἐντὸς τοῦ τελευταίου αἰῶνος! Ἡ ἐργασία, ἀποκατασταθεῖσα ἀπαξ ἐλευθέρη, ἔδωκεν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ἐνέργειαν τὴν ὠθησιν ἐκείνην, ἣτις συνεπέφερε τὴν κολοσιαίαν αὐξήσιν τοῦ πλοῦτου, τὸ δ' ἀνθρώπινον πνεῦμα, λειτουργοῦν ἐν πάσῃ ἐλευθερίᾳ πρωτοβουλίας, ἐξεύρισκε καὶ ἀνεκάλυπτε καθ' ἐκά-

στην νέα ὄργανα καὶ ἀγνώστους τελειοποιήσεις, αἵτινες ἐφαρμοζόμεναι ἐπὶ τῆς ὕλης ἐπαρουσίασαν ἐν τῷ πεδίῳ τοῦ Ἄρεως τὴν μεγάλην ἐκείνην σειρὰν τῶν ἐπωφελῶν καὶ χρησίμων πραγμάτων, τὰ ὅποια ἐπέσυρον τὸν γενικὸν θαυμασμόν καὶ τὴν ἀτομικὴν ἐκάστου ἱκανοποίησιν καὶ εὐχαρίστησιν. Ἐὰν αἱ διάφοροι ἐφευρέσεις, τελειοποιήσεις καὶ ἀνακαλύψεις πολλαπλασιάζονται καθ' ἑκάστην δεκαετίαν μετὰ τῆς ἀφθονίας τῶν παραγωγικῶν, ἐπιστημονικῶν, καλλιτεχνικῶν, βιομηχανικῶν ἢ γεωργικῶν προϊόντων καὶ τοῦ πλοῦτου, εἰς ποῖον ἄραγε σημείον θὰ εὐρεθῶσιν, ἐντὸς τοῦ 20οῦ αἰῶνος οἱ ὄροι τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς;

Εὐτυχῶς διὰ τοὺς Γάλλους, μετὰ τῆς Ἐκθέσεως των συνεπίπτε καὶ ἡ ἑκατονταετηρὶς τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1789, δι' ἧς, ὡς γνωστόν, ἀνεκηρύχθη ἡ ἐλευθερία τῆς ἐργασίας, καὶ μετὰ ταύτης ἡ ἐποχὴ ποικίλων ἐπιστημονικῶν καὶ βιομηχανικῶν μεγάλων ἀνακαλύψεων, διότι, κατὰ τὸ 1789, οἱ μὲν Βόλτας καὶ Γαλθάνης ἔθετον τὰ θεμέλια τῆς ἠλεκτρικῆς ἐπιστήμης, ὁ δὲ Ζιράρ ἐφεύρισκε τὴν ὑφαντουργικὴν μηχανήν, οἱ ἀδελφοὶ Μοντγκολφιέροι ἀνῆρχοντο εἰς τὰ ὕψη διὰ τοῦ ἀεροστάτου των καὶ ἄλλοι τέλος προέβαινον εἰς ἄλλας ἐφευρέσεις. Πάντα δὲ τὰ αἶτια ταῦτα παρεκίνησαν τὸ γαλλικὸν ἔθνος νὰ προβῇ εἰς γενναιοτέρας ἀποφάσεις καὶ εἰς μεγαλειτέρας θυσίας, ὅπως συντελεσθῇ ἀνώτερόν τι τῶν προγενεστέρων, μεγαλοπρεπέστερον καὶ ἐπιβλητικώτερον. Πρὸς ἐπίτευξιν μάλιστα τούτου ὑπῆρχε καὶ ἕτερος λόγος οὐχ ἥττον σπουδαῖος· ἐπειδὴ ἡ πανήγυρις τῆς Παγκοσμίου Ἐκθέσεως συνεπίπτε μετὰ τῆς συμπληρώσεως μιᾶς ἑκατονταετηριδος ἀπὸ τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1789, τὰ δὲ μεγάλα εὐρωπαϊκὰ κράτη, ἔνεκεν τούτου δῆθεν, δὲν ἀπεράσισαν νὰ λάθωσι μέρος ἐπισήμως ἐν τῷ πνευματικῷ καὶ ὕλικῷ τούτῳ συναγωνισμῷ, καὶ ἐπειδὴ, ὡς διεδόθη μάλιστα, καὶ ἄλλαι ἐξωτερικαὶ ἐνέργειαι δὲν ἔλειψαν τοῦ νὰ καταβληθῶσι πρὸς ἀποτυχίαν τῆς Ἐκθέσεως, τὰς ἀτενεργείας καὶ τὰς ἀρνήσεις ταύτας τῶν Μεγάλων Δυνάμεων ἐγκαίρως προιδόντες οἱ Γάλλοι ἐζήτησαν παντὶ σθένει νὰ ἐξουδετερώσωσιν, ἀναπληροῦντες τὰς ἐλλείψεις ἐκ τῶν ἰδίων. Εἰς

τοῦτο δὲ δὲν καθυστέρησαν ποσῶς, διότι ὁμολογουμένως διὰ τε τῶν σοφῶν των, τῶν καλλιτεχνῶν των, τῶν βιομηχανῶν των, τῶν μηχανικῶν καὶ τῶν ἐργατῶν των, παρήγαγον μέγα τι καὶ ἀξιοθέατον ἔργον—ἐν ἀληθῶς θαῦμα τοῦ αἰῶνος ἡμῶν,— καὶ ἀπέδειξαν συνάμα εἰς τὸν κόσμον, ὅτι καὶ ἄνευ τῆς τῶν λοιπῶν κρατῶν ἐπισήμου συνεργασίας δύνανται, ὅταν θελήσωσιν, ἀφ' ἑαυτῶν καὶ μόνων νὰ ἐπιτυγχάνωσιν ἐν τοῖς μεγάλοις εἰρηνικοῖς ἔργοις, δι' ὧν ἐπίσης δοξάζονται καὶ κραταιοῦνται τὰ ἔθνη.

Ἡ κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ τῆς Ἐκθέσεως διορίσθη μόλις κατὰ τὸ 1885, ἡ δὲ προθεσμία τῶν τεσσάρων ἐτῶν δὲν ἐθεωρήθη παρὰ πολλῶν ἀρκούσα πρὸς προετοιμασίαν τῶν μεγάλων ἔργων τῆς Ἐκθέσεως. Ἐν τούτοις τὰ πάντα ἐπερατώθησαν ἐγκαίρως καὶ κατὰ Μάιον ἐγένοντο πανηγυρικῶς τὰ ἐγκαίνια τῆς Ἐκθέσεως. Ἡ ἡμέρα ἐκείνη κατετάχθη χρυσοῖς γράμμασιν ἐν ταῖς σελίσαι τῆς παγκοσμίου ἱστορίας. Πᾶσα ἰδιαιτέρα γενικὴ παραγραφὴ τῆς Παγκοσμίου ταύτης Ἐκθέσεως θὰ ἦτο περιττὴ ἐνταῦθα, μεθ' ὅσα ἐγράφησαν ἐν ταῖς ἡμερίσιν. Ἀρκεῖ ἐν μῆ λέξει νὰ εἰπῶμεν, ὅτι ἡ ἐπιτυχία ὑπερέβη πάσας τὰς προσδοκίας, ὅτι τὸ ἕκτον σχεδὸν τῶν κατοίκων τῆς ὅλης Εὐρώπης ἐπεσκέφθη τὴν Ἐκθεσιν, καὶ ὅτι τὸ δαπανηθὲν ἐν Παρισίοις χρήμα, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ, δὲν θὰ ὑπολείπεται τῶν ἐπτά περίπου δεκάδων δισεκατομμυρίων φρ.!

Ἐν τῷ γενικῷ τούτῳ συναγωνισμῷ, προσκληθεῖσα ἐγκαίρως καὶ ἡ Ἑλλάς, εὐθύς ἐδήλωσεν, ὅτι ἀπεδέχετο τὴν πρόσκλησιν. Ἐὰν τις μάλιστα κρίνῃ ἐκ τῆς σπουδῆς, ἣν ἡ Ἑλλάς ἐπεδείξατο κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην, θὰ ἐσχημάτιζεν ἐκ τῶν προτέρων πεποιθῆσιν, ὅτι αἱ ἐξ Ἑλλάδος εἰς Παρισίους ἀποστολαὶ ἔμελλον νὰ περιλάβωσι πᾶν ὅ,τι εἶχομεν ἕξοχον ἐν τε ταῖς ἐπιστήμασι, ταῖς τέχναις, τῇ βιομηχανίᾳ, τῇ γεωργίᾳ κτλ. Ἡ ἰδέα μάλιστα τῶν ἐγκαίνιων τοῦ Ζαππείου πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς Παγκοσμίου Ἐκθέσεως ἦτο ἐπιτυχεστάτη, καθόσον πάντα τὰ ὠραιότερα ἐκθέματα τῆς τοπικῆς ἡμῶν Ἐκθέσεως ἐκείνης ἠδύναντο ν' ἀποσταλῶσιν εἰς τὴν Παγκόσμιον Ἐκθεσιν τῶν Παρισίων καὶ οὕτως ὑπῆρχεν ἐλπίς,

ὅτι ἡ ἐπιτυχία τοῦ ἑλληνικοῦ τμήματος αὐτῆς θὰ ἦτο πλήρης.

Ὡς γνωστόν, εἰς τὸ ἡμέτερον τμήμα παρεχωρήθη ἕκτασις 500 μέτρων ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τῶν Παρισίων. Ἦρκει νὰ περιλάβῃ πᾶν ὅ,τι καλόν εἶχομεν ἐν τῷ Ζαππείῳ. Καὶ ἡ θέσις ὡσαύτως τοῦ τμήματος ἡμῶν ἦτο ἐκ τῶν καλλιτέρων, καθόσον ὡς τοιαύτη προσδιωρίσθη ἐκείνη εἰς ἣν εὕρισκετο τὸ Ἰσπανικόν καὶ τὸ Πορτογαλικόν τμήμα, κατάντικρον τοῦ Σερβικοῦ καὶ τοῦ Ρουμανικοῦ.

Εἰσῆρχετο τις δ' εἰς τὸ ἑλληνικόν τμήμα διὰ μεγαλοσχημοῦ θύρας, ἔμπροσθεν τῆς ὁποίας ὑπῆρχε μέγα χονδροειδὲς ἀγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς. Τὰ τεῖχη ἐξῶθεν ἦσαν ὁλόκληρα κεκαλυμμένα διὰ τῶν ὑδατογραφημάτων τῆς Ἀκροπόλεως δεξιόθεν καὶ τοῦ Λαυρίου ἀριστερόθεν. Ὅταν ὁ ἐπισκέπτης διέβαινε τὴν μεγαλόσχημον θύραν, εὕρισκετο ἐντὸς εὐρυχώρου διαδρόμου. Πρὸς τὰ ἀριστερά, εἰς ἀπόστασιν 4 ἢ 5 βημάτων, ὑπῆρχεν ἡ κυρία εἴσοδος τοῦ ἑλληνικοῦ τμήματος, πλήρης ἑλληνικῶν σημασιῶν καὶ βασιλικῶν στεμμάτων. Δεξιόθεν καὶ πρὸς τὰ ἀριστερά τῆς κυρίας εἵσοδος, τὰ τεῖχη ἦσαν κεκαλυμμένα δι' ἀριθμῶν! Ἐπλησίαζε τις καὶ διέκρινε στατιστικὰς περὶ τῆς χώρας ἡμῶν πληροφορίας. Πρωτοτυπία, τὴν ὁποίαν οὐδὲν τῶν ἄλλων ἐθνῶν ἐμιμήθη. Πρὸ ἐβδομηκονταετίας εἴμεθα μηδὲν, σήμερον ἡ Ἑλλὰς μας εἶναι κἄτι. Τοιοῦτόν τι περίπου ἐζήτουν ν' ἀποδείξωσιν οἱ βωβοὶ ἀριθμοὶ ἐκεῖνοι. Τί κρίμα! νὰ μὴ εὕρισκόμεθα ἀκόμη εἰς τὸ αὐτὸ σημεῖον, εἰς ὃ καὶ πρὸ 70 ἐτῶν! Ἐὰν ἡ ἀντικρὺ ἡμῶν εὕρισκομένη Ρουμανία διέτασσε καὶ αὕτη νὰ ζωγραφηθῶσι τὰ τεῖχη τοῦ τμήματος τῆς διὰ παραπλησίαν στατιστικῶν πληροφοριῶν, θὰ μᾶς καθίστα γελοίους.

Τὰ ἐκθέματα τοῦ ἑλληνικοῦ τμήματος ἀπετελοῦντο ἐν ὀλίγαις λέξεσιν ἐκ ταπήτων, ἐλαίων, οἴνων, κηρίων, ὑποδημάτων, μετάλλων, φωτογραφιῶν, μεταξωτῶν, ἐθνικῶν τιμῶν ἐνδυμάτων, πῖλων καὶ πλέον οὐ, ἐκτὸς τῶν παραπλησίαν. Δὲν εἶναι ἀναγκαῖα ἰδιαιτέρα περιγραφή αὐτῶν διὰ τοὺς κατὰ τὴν Ἀθηναϊκὴν Ἐκθεσιν ἐπισκεφθέντας τὸ Ζαππεῖον. Ἡ μᾶλλον κεντρικὴ θέσις ἐν τῷ ἑλληνικῷ τμήματι, ἴσως ἡ καλλιτέρα,

εμπροσθεν τῆς εἰσόδου, εἶχε προσδιορισθῆ διὰ τὰ ἀκομψα ὑποδήματα τῆς ἡμετέρας σανδαλοποιίας (ὧν ἡ ἐν Παρισίοις παρουσία δὲν ἦτο ποσῶς, νομίζομεν, ἀναγκαία), ἐν οἷς διέπρεπον τὰ *σαρούχια*! Διακί ἄρά γε ἡ πρὸς αὐτὰ ἰδιαιτέρα εὐνοία; Τὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς μόνον δύνανται νὰ δώσωσι τὴν δέουσαν ἐξήγησιν. Περιττὸν νὰ σημειωθῶσιν αἱ εἰρωνεῖαι τῶν διαβαινόντων ἐπισκεπτῶν. Τί δὲ νὰ εἰπωμεν περὶ τῶν ἐλλεινῶν ἐκείνων ἀνδρικήλων, δι' ὧν ἐπλήρωσαν τὸν χᾶρον, διασπείραντες τὰ τερατουργήματα ταῦτα πανταχοῦ, καὶ τὰ ὅποια ἐνέδυσαν διὰ τῶν ἔθνικῶν — *liar περιγρῶν* — φορεμάτων; Τὰς ἀσχημίας ταύτας ὄφειλον οἱ κύριοι ἐπίτροποι νὰ κρατήσωσι διὰ τὸν ἰδίον των οἶκον, δι' εἰδικὰς συλλογὰς, ἐὰν εὐρον αὐτὰς τῆς ἀρεσκείας των, οὐχὶ δὲ νὰ ἐκθέσωσιν ὅπως γελωτοποιήσωσι τὴν ἡμετέραν χώραν. Ὅταν τοιαῦτα ἔθνικὰ ἐνδύματα ἐκτίθενται εἰς τὰ ὄμματα τοσοῦτων ἑκατομμυρίων ἐπισκεπτῶν, ἔπρεπε νὰ ὦσιν ἐκλεκτὰ καὶ πολυτελῆ, ἐπισύροντα τὸν θαυμασμὸν τῶν ἐπισκεπτῶν, καὶ οὐχὶ ἀθλιέστατα καὶ ρυπαρὰ ὅμοια ἐκείνων τῶν βλαχοποιμένων, ὧν ἡ θέα μόνον μορφασμούς καὶ ἀηδῖαν δύνανται νὰ προξενήσῃ.

Ἐτερον σπουδαιότατον ζήτημα, ἐφ' οὗ οὐδεμία δυστυχῶς ἐδόθη παρὰ τῶν ἀρμοδίων προσοχή, ἦτο τὸ τῆς διαδόσεως τῶν οἴνων καὶ τῆς σταφίδος ἡμῶν. Καθ' ἣν μάλιστα στιγμήν τὰ τῆς σταφίδος καὶ τῶν οἴνων συζητοῦνται ἐπὶ τοσοῦτον παρ' ἡμῖν, ἠλπίζομεν ὅτι, διὰ τοῦ ἡμετέρου τμήματος ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τῶν Παρισίων, θὰ ἐξευρίσκετο λαμπρὰ, σπανία ἴσως, εὐκαιρία, ὅπως, δι' ἐπιτυχῶς ἐκθέσεως καλῶν ἐλληνικῶν οἴνων καὶ διαφόρων ποιότητων τῆς σταφίδος ἡμῶν, δοθῆ νέα τροπὴ εἰς τὰς πλατωνικὰς τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῶν ἐπαρχιῶν μας συζητήσεις, διὰ τῆς ἐπεκτάσεως τῆς καταναλώσεως. Ἡδύνατο παραδείγματος χάριν νὰ σχηματισθῆ ἐπιτροπὴ τις, ἥτις θὰ ἐφρόντιζε περὶ τῆς μεταφορᾶς ἐν τῷ περιθώφῳ ἐκείνῳ ἐκλεκτῶν οἴνων καὶ καλῆς ποιότητος σταφίδων, προωρισμένων νὰ πωλῶνται ἐν τῇ Ἐκθέσει εἰς μικρὰς ποσότητας καὶ πολὺ εὐθηνά, ὥστε νὰ δύνανται πᾶς ὁ ἐπισκεπτόμενος τὴν Ἐκθεσιν, ἀντὶ ἐνὸς ἢ δύο ὄβολων, νὰ δοκιμάζῃ τὰ μονα-

δικὰ μας ταῦτα προϊόντα. Καλλιτέραν ταύτης διάδοσιν τῆς φήμης τῶν προϊόντων ἡμῶν δὲν ἠδυναίμεθα νὰ ἐπινοήσωμεν. Δὲν ἀμφιβάλλομεν μάλιστα, ὅτι οἱ ἐπίτροποι ἡμῶν θὰ ὑπεστήριζον τοὺς ἐκθέτας καὶ πωλητὰς τῶν οἴνων καὶ σταφίδων μας καὶ ὅτι τὰ ἀποτελέσματα θὰ ἦσαν ὑπερδεόντως εὐχάριστα. Ἄντι τούτου ὁμως τί ἐγένετο; Περιεσύναξαν πάσας τὰς ἐκθεσίας ἐν Ἀθήναις φιάλας, μὲ τὰς ἐλλεινὰς σφραγίδας των καὶ τὰ βρωμερὰ χαρτῖα των (*éliquettes*) καὶ τὰς ἐπεμψαν εἰς τὴν Παγκόσμιον Ἐκθεσιν! Εἰς πάντας τυγχάνει γνωστὸν ὅπόσον ἡ ἐξωτερικὴ κομψότης ἐπηρεάζει τὰ πλήθη καὶ εἰς ποῖον βαθμὸν συντελεῖ πρὸς σχηματισμὸν εὐχαρίστου ἰδέας, προκειμένου περὶ παραπλησίας ὕλης. Αἱ ἐλληνικαὶ φιάλαι ἐν τούτοις ἔφερον, κατὰ τὸ ὅλον σχεδόν, ἐπὶ τῶν παρεῖων των ἀκομψα τεμάχια χάρτου, κατὰ τὸ πλεῖστον διὰ χειρὸς γεγραμμένα (ἐνίοτε μάλιστα καὶ δι' ἀνορθογραφῶν κεκοσμημένα) καὶ κἀκιστα προσηρμοσμένα.

Μετὰ τοὺς οἴνους ἄς ἔλθωμεν εἰς τοὺς τάπητας καὶ τὰ μεταξωτά. Ἐνῶ ἐν Ἀθήναις ἡ τοποθέτησις εἶχεν ἐνεργηθῆ ἐπιτυχῶς, καὶ αἱ ἐντυπώσεις τοῦ Ζαπτείου ὑπῆρξαν ἀναμφισβητήτως καλαί, ἐν Παρισίοις τὸ ὅλον ἦτο πολὺ μέτριον. Τὰ ἐλληνικὰ μεταξωτά ἐτύγγανον τοσοῦτον ἀφανῆ, ὅσον καὶ ἡ σταφίς μας. Ἐν τούτοις τὰ δύο ταῦτα ἦδη, μετὰ τοὺς οἴνους καὶ τὴν σταφίδα, ἦσαν ἐκεῖνα ἄτινα ἠδύναντο ἐν Παρισίοις νὰ ἐκτιμηθῶσι, γινόμενα καὶ ἐκεῖ καὶ ἀλλαχοῦ πασίγνωστα, οὕτω δὲ θὰ ὠφελεῖτο σπουδαίως ἡ μὲν ἀναφανισμένη ἢ μικρὰ αὐτῆ τῆς Ἑλλάδος βιομηχανία. Ἐν γένει πνεῦμα ἀταξίας καὶ συγχύσεως ἐπεκράτει δυστυχῶς ἀπανταχοῦ ἐν τῷ τμήματι ἡμῶν. Ἄπειρα καὶ ὅπως περιττὰ ἀντικείμενα εἰσῆλθον ἐν αὐτῷ, ὡς π. χ. τὰ ἑκατομμύρια ἐκεῖνα τῶν κηρίων εἰς πυραμύδας, εἰς κιβώτια, εἰς κώνους, εἰς τραπέζια, εἰς δεσμίδας κλπ., αἱ χιλιάδες τῶν ὑποδημάτων, πάντων ἀκόμψως κατεσκευασμένων, οἱ ἀναριθμητοὶ πῖλοι καὶ αἱ ἀπαραίτητοι φωτογραφίαι κλπ. ἐνῶ ἀπεκλείσθησαν ἄλλα εἶδη ἱκανά, νομίζομεν, νὰ παρουσιασθῶσιν εἰς τὰ ὄμματα καὶ τῶν μᾶλλον δυστρόπων ἐπισκεπτῶν, ὡς

ἦσαν λ. χ. πλείστα καλοκατασκευασμένα ἔπιπλα, ἄτινα ἰδο-
μεν ἐν τῷ Ζαππείῳ, τὰ μοναδικὰ μάρμαρα τῆς Ἑλλάδος καὶ
ποιεῖλα ἐκ τούτων κατασκευάσματα, διάφορα προϊόντα τῶν
ἐργατικῶν χειρῶν τοῦ ἰδρύματος τῶν ἀπόρων γυναικῶν, πλει-
στα προϊόντα τῆς ἑλληνικῆς γῆς, ἕτερα τῆς μικρᾶς ἡμῶν βιο-
μηχανίας, ὧν ὁ ἀριθμὸς δὲν εἶναι μικρὸς, καὶ τὰ ὅποια ἠδύ-
ναντο νὰ λάμπωσι διὰ τῆς παρουσίας των ἐν τῇ Παγκοσμίῳ
Ἐκθέσει.

Τὸ καλλιτεχνικὸν ἡμῶν τμήμα, δι' ὅπερ παρεχωρήθη ἰδιαι-
τερον δωμάτιον ἐν τῷ μεγάρῳ τῶν ὠραίων τεχνῶν, ἐτύγγανε
κᾶπως εὐπροσωπότερον. Δυστυχῶς ἔλλειπον ἐξ αὐτοῦ τὰ ἔργα
γνωστῶν παρ' ἡμῖν ζωγράφων καὶ πολὺ λυπηρὸν, ὅτι οἱ ἀγαλ-
ματοποιοὶ ἡμῶν δὲν ἀντεπροσωπεύθησαν ὡς ἔπρεπε, καίτοι
ἠδύναντο ἐπιτυχῶς νὰ παρουσιάσωσιν ἔργα τῆς γλυφίδος των.

Τοιαῦτα ἐν ὀλίγοις τὰ τοῦ ἑλληνικοῦ τμήματος ἐν τῇ
Παγκοσμίῳ τῶν Παρισίων Ἐκθέσει. Ἔχομεν ἀφ' ἑνὸς τὴν
μεγάλην διάθεσιν νὰ πιστεύσωμεν, ὅτι τὰ μέλη τῆς ἑλληνικῆς
ἐπιτροπῆς εἶχον τὴν εὐγενῆ ἐπιθυμίαν νὰ ἐργασθῶσι καὶ εἰρ-
ργάσθησαν ἰσως οὐκ ὀλίγον διὰ τὴν ἐπιτυχῆ ἀντιπροσώπευσιν
τῆς χώρας ἡμῶν, ἀλλὰ τὸ ἔργον των προσέκοπτε εἰς τὴν ἀναρ-
μοδιότητα τῶν πλείστων. Ἄφ' ἑτέρου ἡ ψηφισθεῖσα ὑπὸ τῆς
Βουλῆς πίστωσις, πρὸς ἀντιπροσώπευσιν τῆς Ἑλλάδος ἐν τῇ
Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τῶν Παρισίων, ἦτο τὰ μάλα γε ἀνεπαρκές.
Αἱ μικραὶ Δημοκρατίαι τῆς Ἀμερικῆς ἐδαπάνησαν ἑκατομμύ-
ρια ὀλόκληρα μόνον διὰ τὴν κατασκευὴν τῶν πολυτελῶν των
μεγάρων, ἐνῶ ἡμεῖς, διὰ τὰ πάντα, ὠρίσαμεν χιλιάδας τινὰς
δραχμῶν! Εἰς τὴν χρηματικὴν ταύτην ἔλλειψιν ἀποδοτέα καὶ
ἢ μὴ ἀποστολῆ εἰς Παρισίους Ἑλλήνων ἐργατῶν, ὡς ἐπραξάν
πάντα σχεδὸν τὰ λοιπὰ εὐρωπαϊκὰ Κράτη, πρὸς ἐπίσκεψιν
τῆς Ἐκθέσεως καὶ ἐπωφελῆ μελέτην τῶν διαφόρων ἔργων,
τῶν νέων ἀνακαλύψεων καὶ τῶν τελευταίων τελειοποιήσεων.

Εὐχόμεθα ἐν τούτοις, ὅπως ἢ ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει
τῶν Παρισίων ἀποτυχία ἡμῶν χρησιμεύσῃ ὡς μάθημα καὶ
ὅπως, ἐν ἀρμοδίῳ χρόνῳ, ἐπωφεληθῶμεν ἐκ τούτου, διότι ἐὰν
πρόκειται καὶ ἐν τῷ μέλλοντι νὰ παρουσιασθῶμεν ἐν παραπλη-

σίῳ παγκοσμίῳ διαγωνισμῷ μὲ τὰ αὐτὰ μέσα καὶ ἐφόδια,
νομίζομεν ὅτι ἔσται μυριάκις προτιμότερον νὰ μὴ λάβωμεν
τοιοῦτον μέγαν ἀληθῶς κόπον.

Ε. ΕΜΠΕΙΡΙΚΟΣ

Η ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΑ ΕΝ ΤΑΙΣ ΗΝΩΜΕΝΑΙΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΙΣ

Ἀναγινώσκομεν ἐν τῷ τελευταίῳ φυλλαδίῳ τοῦ Journal
de la Société de statistique de Paris τὰς ἐξῆς πληροφορίας
περὶ τῆς ἐν ἔτει 1887 σιδηροδρομίας τῶν Ἠνωμένων πολι-
τειῶν τῆς Ἀμερικῆς. Ἐν γένει οἱ σιδηρόδρομοι αὐτῶν ὑπέλο-
γίζοντο ἐκτάσεως 241,360 χιλιομέτρων, ἦτοι 9.66 τοῖς %
πλέον τῆς κατὰ τὸ προηγούμενον ἔτος, εἰς 17,718 χιλιόμετρα
ἀναβιβαζομένων τῶν μὴ ἐντελῶς ἐκμεταλλευομένων νέων γραμ-
μῶν. Τὸ ὕλικόν τῆς κινήσεως ἠύξησε τῷ 1887 κατὰ 5.5 τοῖς
%, καὶ τῶν ἀμαξῶν κατὰ 12.8 τοῖς %. Ἐὰν συγκριθῇ τὸ
ἐν ἔτει 1887 μῆκος τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν πρὸς τὸ ἐν
ἔτει 1883, ὅτε ὑπελογίζετο εἰς 172,064 χιλιόμετρα, προκύ-
πτει ὅτι εἰς 4 ἔτη ἢ ἑκτασις τῶν σιδηροδρόμων τῶν Ἠνωμέ-
νων Πολιτειῶν ἠύξησε κατὰ 69,296 χιλιόμετρα, ἦτοι πλέον
τῶν 25 τοῖς %.

Ἐνῶ κατὰ τὸ ἔτος 1883 αἱ ἀμαξοστοιχίαι τῶν μὲν ἐπιβα-
τῶν διέτρεξαν 302 ἑκατομμύρια χιλιομέτρων, τῶν δὲ ἔμπο-
ρευμάτων 563 ἑκατομ. χιλιομέτρων, κατὰ τὸ ἔτος 1887 αἱ
πρῶται διέτρεξαν 384 ἑκατομ. χιλιομ. καὶ αἱ δευτέραι 633
ἑκατομ. χιλιομέτρων. Ἐπίσης ἐνῶ τῷ 1883 μετεκόμισαν
οἱ σιδηρόδρομοι 313 ἑκατομ. ἀνθρώπων καὶ 400 ἑκατομ. τό-
νων ἔμπορευμάτων, τῷ 1887 μετεκόμισαν 428 ἑκατομ. ἀν-
θρώπων καὶ 552 ἑκατομ. τόνων ἔμπορευμάτων. Ὅσον ἀφορᾷ
τὰς εἰσπράξεις, ἐνῶ αὐταὶ ἀνέβησαν τῷ 1883 εἰς 1,035 ἑκα-
τομμύρια φρ. ἐξ ἐπιβατῶν καὶ εἰς 2,700 ἑκατομ. ἐξ ἔμπορευ-
μάτων, τῷ 1887 ἀνέβησαν εἰς 1,205 ἑκατομ. ἐξ ἐπιβατῶν καὶ
εἰς 3,185 ἑκατομ. ἐξ ἔμπορευμάτων. Τὰ καθαρὰ εἰσοδήματα
τῆς ἀμερικανικῆς σιδηροδρομίας ἀπὸ 1,460 ἑκατομ. φρ. τῷ

1883 ανέβησαν εις 1,655 τῷ 1887. Ἐν τούτοις τὰ διανεμηθέντα εις τὰς μετοχὰς τῶν σιδηροδρόμων μερίσματα ἀπὸ 510 ἑκατ. φρ. τῷ 1883 κατέπεσαν εις 450 ἑκατ. τῷ 1887.

Σχετικῶς πρὸς τὸ 1886 ὑπάρχει ἡ ἐπομένη αὐξήσις ἐν ἔτει 1887: Μῆκος τῶν σιδηροδρόμων κατὰ 9.6 τοῖς $\frac{0}{100}$, κίνησις τῶν ἐπιβατῶν κατὰ 12.0 τοῖς $\frac{0}{100}$, εἰσπράξεις ἐξ ἐπιβατῶν κατὰ 13.7 τοῖς $\frac{0}{100}$, εἰσπράξεις ἐξ ἐμπορευμάτων κατὰ 14.5 τοῖς $\frac{0}{100}$. Ἐν τούτοις ὁ μέσος ὁρος τοῦ διανυθέντος δρόμου ὑπὸ ἐπιβατῶν καὶ ἐμπορευμάτων εἶναι μικρότερος ἐν ἔτει 1887.

Τὸ μετοχικὸν κεφάλαιον τῶν σιδηροδρόμων ὑπελογίζετο κατὰ μέσον ὄρον καὶ χιλιόμετρον τῷ 1882 εις 95,320 φρ. καὶ τῷ 1887 εις 88,000 φρ. Ὅσον ἀφορᾷ τὰ κατὰ χιλιόμετρον χρέη αὐτῶν εἶναι 88,000 φρ. καθ' ἑκάτερον τῶν δύο ἐτῶν 1882 καὶ 1887. Τὰ ἐξοδα τῆς κατασκευῆς σιδηροδρόμων κατὰ χιλιόμετρον 163,847 φρ. τῷ 1882 καὶ 163,763 τῷ 1887. Τὸ καθαρὸν εἰσόδημα, κατὰ χιλιόμετρον, 8,297 τῷ 1882 καὶ 7,596 τῷ 1887. Ἡ ἀναλογία τῶν ἐξόδων πρὸς τὰ ἔσοδα 63.61 τοῖς $\frac{0}{100}$ τῷ 1882 καὶ 64.45 $\frac{0}{100}$ τῷ 1887. Κατὰ τὸ 1887 ἐπληρώθησαν 4.55 τοῖς $\frac{0}{100}$ εις τόκους ὁμολογιῶν καὶ χρεῶν ἀπέναντι 4.40 τοῖς $\frac{0}{100}$ τῷ 1882, 2.18 τοῖς $\frac{0}{100}$ εις μερίσματα μετοχῶν ἀπέναντι 2.91 τοῖς $\frac{0}{100}$ τῷ 1882 καὶ 3.40 τοῖς $\frac{0}{100}$ εις μετοχὰς, ὁμολογίας καὶ ἄλλα χρέη ἀπέναντι 3.65 τοῖς $\frac{0}{100}$ τῷ 1882,

Σχετικῶς πρὸς τὸ ἔτος 1875 ἢ κατὰ τὸ 1876 αὐξήσις τῶν ἐπιβατῶν ἦτο 6 τοῖς $\frac{0}{100}$. Τῷ 1887 ἦτο 13.7 τοῖς $\frac{0}{100}$. Ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὰ μετακομισθέντα ἐμπορεύματα ἀπὸ 7.8 τοῖς $\frac{0}{100}$ τῷ 1876 ανέβησαν ταῦτα εις 15.8 τοῖς $\frac{0}{100}$ τῷ 1887.

Αἱ κατὰ χιλιόμετρον δαπάναι τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν σιδηροδρόμων ἀπὸ 14,621 φρ. τῷ 1882 κατέβησαν εις 13,726 τῷ 1887. Ἀπὸ τοῦ 1882 ἠύξησεν ἡ ἑκτασις τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν τῷ 1887 κατὰ 29.3 τοῖς $\frac{0}{100}$, τὸ μετοχικὸν κεφάλαιον κατὰ 19.4 τοῖς $\frac{0}{100}$, τὸ πάγιον χρέος κατὰ 29.4 τοῖς $\frac{0}{100}$ καὶ τὸ μὴ πάγιον κατὰ 9.1 τοῖς $\frac{0}{100}$. Α.

ΕΜΠΟΡΙΟΝ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΗΠΕΙΡΟΥ

Ἐκ τῆς ἐν τῇ «Ἐφημερίδι τῆς Κυβερνήσεως» δημοσιευθείσης ἀπὸ 25 ἀπριλίου 1889 ἐκθέσεως τοῦ ἐν Ἰωαννίνοις γενικοῦ προξενείου τῆς Ἑλλάδος πληροφοροῦμεθα τὰ ἐξῆς περὶ τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας τῆς Ἠπείρου.

Κύριον προϊόν τῆς χώρας εἶναι τὰ δέρματα καὶ τὰ ἔρια. Αἱ ἐκτεταμέναι βοσκαὶ τοῦ Ζαγορίου, τῆς Κονίτσης καὶ τῆς Πωγωνιανῆς διατρέφουσι πολυαριθμούς ἀγέλας προβάτων καὶ αἰγῶν, διὸ κατ' ἔτος ἐξάγονται τῆς Ἠπείρου πλέον τοῦ ἑκατομυρίου δερμάτων ἀπεξηραμένων εις τὸν ἀέρα, ὧν μέγα μέρος ἀντιπροσωπεύουσι τὰ τῶν αἰγῶν καὶ τῶν ἀμνῶν. Ἀπαντα τὰ δέρματα ταῦτα, μετρίων διαστάσεων, φέρουσι τὸ ἔριόν των, πλεῖστα δὲ δὲν φέρουσιν ἐντομάς, τῶν ποιμένων ἐπιμελουμένων νὰ ἀποσπῶσιν ὀλομερῶς αὐτὰ ἐκ τοῦ σώματος τοῦ ζώου. Καὶ τῶν ἐρίων γίγνεται μεγάλη ἐξαγωγή, καίτοι οἱ Ἠπειρώται καταναλίσκουσι πολλὰ πρὸς κατασκευὴν μαλλίνων ὑφασμάτων, τῶν λεγομένων ἀμπάδων, χρησίμων εις τοὺς ποιμένας, τοὺς ναυτικούς καὶ τὴν κατωτέρα ἐν γένει τάξιν.

Ὡς ἐκ τῆς δυσκολίας τῆς λήψεως ἀκριβῶν στατιστικῶν πληροφοριῶν παρὰ τῶν ὀθωμανικῶν τελωνιακῶν ἀρχῶν τῆς Ἠπείρου, δυσκόλως δύναται νὰ ἐξακριβωθῇ τὸ ποσὸν τῶν ἐρίων, ἀτινα ἐτησίως ἐξάγονται, ἀλλ' ὅπως δὴποτε δὲν δύναται νὰ ἦ ἔλασσον τῶν πεντηκοντακισχιλίων ἑκατολίτρων. Τὰ κυριώτερα κέντρα πρὸς ἀγορὰν δερμάτων καὶ ἐρίων εἰσὶ τὰ Ἰωάννινα, ἡ Κόνιτσα καὶ ἡ Πρεμετῆ, εἴτα δὲ οἱ λιμένες τῆς Ἠπειρωτικῆς ἀκτῆς, καὶ ἰδίᾳ ἡ Πρέβεζα καὶ οἱ ἅγιοι Σαράντα, ἀλλὰ προφανῶς συμφέρει νὰ ἀγοραζῶνται ἐν αὐτοῖς τοῖς κέντροις τῆς παραγωγῆς. Καθὰ ἐκ τῶν ἀνωτέρω συνάγεται, ἡ κτηνοτροφία ὅπως δὴποτε ἀκμάζει, διὸ καὶ βοῶν ἐξαγωγή γίγνεται καὶ βουτύρου καλῆς ποιότητος καὶ τυροῦ.

Ἡ Ἠπειρος ἐκλήρωθη ὑπὸ τῆς φύσεως πολλὰ πλεονεκτήματα πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς σκωληκοτροφίας, ἀλλ' ἐν τούτοις ἡ μέταξα δὲν εἶναι περισσὴ, καθόσον πρὸ ἐτῶν νόσος ἐνσκήψασα

κατέστρεψε τὰ μεταξοσκωληκοτροφεῖα. Ἡ μωρέα γίνεται κάλλιστα, ἀπαντᾷ πανταχοῦ, ἰδίχ εἰς Δελβινον, τὰς κοιλάδας τοῦ Καλαμᾶ, τὴν Βαϊοῦσαν καὶ τὴν παρὰ τὴν Ἄρταν χώραν. Ἡ ἐξαγωγή τῶν βομβύκων, μικρὰ μέχρι τοῦδε, ἐτησίως αὐξάνει, ἀπάντων καταναλισκομένων εἰς Γαλλίαν καὶ Ἰταλίαν, ὑπολογίζεται δὲ εἰς δεκακισχίλια περίπου χιλιόγραμμα, ἄτινα ἢ Ἡπειρος χορηγεῖ.

Τὸ ἔλαιον παράγεται ἀφθόνως, ἀλλὰ κατασκευάζεται κακῶς, τὸ μὲν διότι τὰ ἐλαιοτριβεῖα εἰσὶν ἀρχέτυπα, τὸ δὲ διότι ἔνεκα ἑλλειψῶς ἀμαξιτῶν ὁδῶν τὸ ἔλαιον μεταφέρεται δι' ἡμιόνων ἐντὸς ἀσκῶν ἐκ δέρματος αἰγῶν, οἷτινες μεταδίδουσιν αὐτῷ ὀσμὴν δυσάρεστον. Τὸ ἔλαιον ἀγοράζουσιν οἱ Αὐστριακοὶ καὶ οἱ Ἰταλοί, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ μὲν πρῶτοι μεταχειρίζονται αὐτὸ ὡς ἄλειμμα τῶν μηχανῶν, καθὼ εὐθηνόν, οἱ δὲ τελευταῖοι τὸ μεταπωλοῦσιν ὡς προσερχόμενον ἐκ Βάρεως. Ἐλαιῶνες ὑπάρχουσι πολλοὶ καθ' ὅλην τὴν Ἡπειρωτικὴν ἀκτὴν, ἰδίχ δὲ εἰς τὰ περίχ τῆς Πρεβέζης, τῆς Πάργας, τῶν Φιλιατῶν, τοῦ Δελβίνου, τῆς Παραμυθίας καὶ τοῦ Μαργαριτίου. Ἡ πρασίνη ἐλαία εἶναι ἀφθονος καὶ διατρεῖται ἀλμῶς.

Πρὸ τινῶν ἐτι ἐτῶν ἢ τοῦ καπνοῦ καλλιέργεια, καὶ τοὶ ἀφθόνως οὗτος παρήγετο, ἦτο παρημελημένη· ἀρ' ἤς ὁμως ἐγκατέστη ἡ ἐταιρία τοῦ μονοπωλίου, ἢ καλλιέργεια ὅπωςδὴποτε ἠύξησε, καίτοι τῆς ποιότητος μὴ οὔσης ἐκ τῶν καλλιτέρων. Ἐν τούτοις ὁ ταμβάκος τῶν μερῶν τούτων ἰδίχ δὲ τοῦ Βερατίου καὶ τῆς Ἐπισκοπῆς μεγάλως ἐκτιμᾶται ἐν Τουρκίᾳ καὶ ἀρκούσα ἐξαγωγή αὐτοῦ γίνεσθαι.

Ὁ σίτος, ὁ ἀραβόσιτος, ἡ σίκαλις καὶ ὁ βρώμος, ὧν ἐγίνετο ἐξαγωγή εἰς τὴν Ἐπτάνησον, ὡς ἐκ τῆς πρὶ πενταετίας διαρκούσης ἀφορίας, οὐδὲ πρὸς τὰς ἀνάγκας τοῦ τόπου ἐπαρκούσιν.

Ἡ ὄρυζα καλλιεργεῖται εἰς τινὰ μέρη, ἰδίχ εἰς τὰ περίχ τῆς Πάργας, ἐξ ἧς καὶ ἐξάγεται κατὰ τοὺς μῆνας Σεπτέμβριον καὶ ὀκτώβριον.

Τὰ ἐκ δρυῶν δάση, ἄτινα πολλαχοῦ τῆς Ἡπείρου ἀπαντῶνται, χορηγοῦσι μέγα ποσὸν βαλαριθίων καλῆς ποιότητος,

πωλουμένων κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς Τεργέστην, Ἀγκῶνα καὶ Βάριν, τῆς ἐξαγωγῆς αὐτῶν ἀνερχομένης ἐτησίως εἰς 2000 ὡς ἔγγιστα τόνους. Τὰ ἐξ ἐλατῶν δάση τοῦ Ζαγορίου, Κονίτσης, τῶν περίχ τοῦ Τεπελενίου καὶ τῆς Χειμάρρας χορηγοῦσι καλὴν ζώπισσαν καὶ τερεβενθίνην.

Ἡ ἄμπελος καὶ τὰ ὀπωροφώρα δένδρα καλλιεργοῦνται καθ' ὅλην τὴν Ἡπειρον, αἱ δ' ἐξάιρετοι σταφυλαὶ παράγουσι κάλλιστον οἶνον, οὐχὶ ὁμως καὶ σταφίδας, αἷτινες γίνονται κακῶς. Τὰ ἀμύγδαλα καὶ τὰ κάρυα συγκομίζονται ἀφθόνως εἰς Βουθρωτῶν, Ἀγίους Σαράντα καὶ Πάργαν. Οἱ φάσηλοι, οἱ κύαμοι, τὸ λιγύσπερρον καλλιεργεῖται εἰς πάντα τὰ μέρη, ἔνθα ἀφθονοῦσι τὰ ὕδατα, Αὐστριακοὶ δὲ καὶ Ἰταλοὶ ἐξάγουσιν αὐτὰ.

Τιμαὶ τῶν προϊόντων.— Ἀδύνατον βεβαίως καθίσταται ἀκριβῆς καὶ ὁμοιόμορφον τιμολόγιον τῶν διαφόρων προϊόντων, ὡς ἐκ τῆς διαφορᾶς αὐτῶν κατὰ τε τὸ μέγεθος καὶ τὴν ποιότητα, ἀναλόγως τῶν ὁποίων κανονίζονται αὐταί, πρὸς δὲ καὶ ἀναλόγως τῶν τιμῶν, ἃς προσφέρουσιν αἱ ἀγοραὶ καταναλώσεως. Κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος αὐταὶ ἦσαν περίπου αἱ ἀκόλουθοι.

Τὰ δέρματα προβάτων μεγάλης διαστάσεως γρ. 11—13, βοῶν ὀκάδ. 3—7 γρ. 30—60, ἀγελάδων ὀκάδ. 3—7 γρ. 25—50, βουθάλων ὀκάδ. 5—11 γρ. 40—90, τράγων ὀκ. 1 $\frac{1}{3}$ —1 $\frac{1}{2}$ γρ. 8—9, αἰγῶν ὀκάδ. $\frac{3}{4}$ —1 $\frac{1}{4}$ γρ. 4 $\frac{1}{2}$ —5 $\frac{1}{2}$, ἀμνῶν καὶ ἐρίφων γρ. 6 $\frac{1}{2}$ —7 $\frac{1}{2}$, ἔρια ἄπλυτα ἢ ὀκά γρ. 5 $\frac{1}{2}$ —6, πλυμένα ἢ ὀκά γρ. 10—11, βούτυρον ἀκαθάριστον ἢ ὀκά γρ. 6 $\frac{1}{2}$ —7 $\frac{1}{2}$, ὁ δὲ τυρὸς (μυζήθρα) ἢ ὀκά γρ. 10—11, τὰ ξηρὰ φύλλα τῶν χρυσοξύλων πωλοῦνται ὑπὸ τῶν κατόχων πρὸς 8—12 παράδες τὴν ὀκάν.

Ἐγγώμιος βιομηχανία.— Ἀναμφιλέτως ἢ Ἡπειρος εἶναι ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας τῶν ἔχουσῶν ἥσσανα βιομηχανίαν. Κεντῶσι μὲν χρυσοῦν ἢ μεταξάρ διάφορα ὑφάσματα βαμβακερὰ ἢ μάλλινα, ἀλλ' εἰς ποσότητα μόλις ἐπαρκῆ εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ τόπου καθόσον ἄλλως τε ταῦτα γίνονται ἐν ταῖς οἰκογενεαῖς. Ὡσαύτως χρυσοχοὶ κατασκευάζουσι καὶ κοσμητὰ τινὰ ἀργυρᾶ. Ὑπάρχουσι μύλοι, ἀλλ' οὗτοι εἰσὶν ὅλως ἀρχέτυποι. τὸ δ' ἄλευρον εἶναι μετρίως

ποιότητας και μέλαν τὸ χρώμα, καθόσον ἀτελέστατα ἀλέθεται. Ἀπόπειρά τις συστάσεως ἀτμομύλου ἐν Ἰωαννίνοις πρὸ τριετίας ἐναυάγησε καὶ τὸ ἐργοστάσιον τοῦτο κατὰ τὸ πλεῖστον τοῦ ἔτους μένει ἀργόν. Τέλος τὰ ὀλίγα ὑπάρχοντα ἐν τῷ τόπῳ βυρσοδεψεία εἰσὶ καὶ αὐτὰ ἀρχέτυπα καὶ δὲν κατεργάζονται δέρματα χονδρά, ἐκ τούναντίου ὁμῶς διακρίνονται διὰ τὴν κατασκευὴν καλῶν μαροκινῶν. Ἄλλον τινὰ κλάδον βιομηχανίας δὲν δύναται τις νὰ ἀναγράψῃ ἐν Ἡπείρῳ.

Βιομηχανικὰ προϊόντα εἰσακτέα.—Τὰ διάφορα εἶδη τῆς χλαινουργίας καὶ σπρικούργιας, ἅτινα ἐλλείπουσιν ὅλως ἐκ τῆς Ἡπείρου καὶ ὧν ἡ πώλησις εἶναι εὐκόλος ὡς τὰ βαμβακερὰ ὑφάσματα, τὰ μάλλινα, τὰ λινά, τὰ ταΐτσια (indiennes) καὶ τὰ ἐκ σινικῆς μετὰξης ὡς καὶ τὰ ρινόμακτρα, ἀξέξιθρόχια καὶ ἀλεξήλια. Τὰ ἀλπάκια (alpagas) διὰ τοὺς φερετζέδες τῶν Ὀθωμανίδων καὶ τὰ γαζαῖα διὰ τὰς καλύπτρας αὐτῶν. Τὰ χλαινουργήματα καὶ ἐν γένει τὰ δι' ἀνδρικῆς ἐνδυμασίας ὑφάσματα ὡς καὶ αἱ ἔτοιμοι ἐνδυμασίαι (costumes confectionnés). Τὰ νήματα καὶ τὰ ρωπικὰ (mercerie) ἐν γένει. Τὰ κατεργασμένα δέρματα. Οἱ σάπωνες καὶ τὰ κηρία. Οἱ γύψοι, ἡ ὑδραυλικὴ ἀσβεστος καὶ ἡ ἀμμοκονία. Τὰ γεωργικὰ ἐργαλεῖα, οἱ κοῖλοι πλίνθοι, οἱ μολύβδινοι ὑδραγωγοὶ σωλῆνες, αἱ σιδηραὶ ράβδοι, τὰ ἐλάσματα, τὰ σιδηρὰ σκευή, αἱ σιδηραὶ κλίνας, τὰ κλειθρα, οἱ ἥλοι καὶ τὰ λοιπὰ. Τὰ διάφορα εἶδη τῆς ὑελουργίας, ὡς τὰ ποτήρια, τὰ παραθυρούαλα (τζάμια), αἱ φιάλαι καὶ τὰ πινάκια.

Τὸ ἐμπόριον, ὑπερ διετεργεῖ τὸ Βασίλειον τῆς Ἑλλάδος μετὰ τοῦ τμήματος τῆς Ἡπείρου, Ἰωαννίνων—Φιλιππιάδος—Πρεβέζης, εἶναι λιαν ἀσθενές· αἰτία δὲ τούτου εἶναι ὅτι ἡ βιομηχανία ἐν Ἑλλάδι δὲν ἔλαθεν ἔτι τὴν ἀνάπτυξιν ἐκείνην τὴν ἐπιτρέπουσαν νὰ προσφέρῃ, τότε νῦν ἔχον, βιομηχανήματα καὶ προϊόντα εἰς τιμὰς ἀναλόγους πρὸς τὰς τῶν Εὐρωπαϊκῶν ἀγορῶν. Κατὰ τὸ ληξάν ἔτος ἀπὸ 1 ἰανουαρίου—31 δεκεμβρίου 1888 εἰσῆχθησαν ἐξ Ἑλλάδος διὰ τῶν λιμένων Πρεβέζης καὶ Σαλαχώρας εἶδη ἀξίας φρ χρυσῶν 315,000, ἐξήχθησαν δὲ διὰ τὸ Ἑλληνικὸν Βασίλειον εἶδη ἀξίας 114,000, ὡς φαίνε-

ται ἐν τῇ ἐπομένῃ σημειώσει. Δὲν ὑπάρχει ὁμῶς ἀμφιβολία, ὅτι προαγομένης τῆς βιομηχανίας ἐν Ἑλλάδι, ἡ Ἡπειρος ἐγγύς οὖσα αὐτῆς, ἄμα ὡς εὐρήσει ἀνάλογον τιμὴν εἰς τὰ ἑλληνικὰ βιομηχανήματα, θὰ διδῆ εἰς ταῦτα τὴν προτίμησιν, τοῦ ἐμπορίου διεξαγομένου κατὰ μέγιστον μέρος ὑφ' Ἑλλήνων.

Εἰσαγωγή ἐξ Ἑλλάδος:—α') 4,000 βαρελια οἴνου ἀξίας φρ. χρυσῶν 72,000, β') 300 κιβώτια φρ. 9,000, γ') 700 κιβ. σάπωνος φρ. 21,000, δ') 100 κιβ. ρητίνης φρ. 4,000, ε') 3,400 σάκκοι ἀλεύρου φρ. 68,000, ς') 8,000 σάκ. ἀλεύρου φρ. 120,000, ζ') 250 δέματα σύκων φρ. 6,000, η') 10 δέμ. ὑφάσματων Ρετσίνα φρ. 3,000, θ') 2,500 ἀμνοὶ φρ. 12,000, ὅλον εἰσαγωγῆς φρ. 315,000. *Ἐξαγωγή εἰς Ἑλλάδα:*—α') 200 κιβώτ. βουτύρου ἀξίας φρ. 32,000, β') 100 δέματα καπὸται φρ. 20,000, γ') 100 δέμ. βελέντζαι κτλ. φρ. 20,000, δ') 30 κιβ. μυζήθρας (τυροῦ) φρ. 2,000, ε') 400 βόες φρ. 40,000, ὅλον ἐξαγωγῆς φρ. 114,000.

ΕΜΠΟΡΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΒΕΤΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Κατὰ τὰς ἐπισήμους πληροφορίας τῆς τελωνιακῆς καταστατικῆς τῆς Ἑλβετικῆς Δημοκρατίας τὸ εἰδικὸν ἐμπόριον αὐτῆς ἔχει ὡς ἐξῆς: Ἡ μὲν εἰσαγωγή ἀπὸ 799,230,000 φρ. τῷ 1886 ἀνέβη εἰς 837,034,916 τῷ 1887, ἡ δὲ ἐξαγωγή ἀπὸ 667,423,642 τῷ 1886 ἀνέβη εἰς 667,423,642 τῷ 1887. Ἰδοὺ πῶς διαμοιράζονται ἡ εἰσαγωγή καὶ ἡ ἐξαγωγή κατὰ τὸ 1887 μετὰξὺ τῶν διαφόρων ἐπικρατειῶν.

Α'. *Εἰσαγωγή.*—Γερμανία 263,647,069 φρ. (31.50 τοῖς 100 ἐπὶ τοῦ ὅλου τῆς εἰσαγωγῆς), Αὐστρουγγαρία 88,388,798 (10.56), Βέλγιον 25,037,311 (2.99), Δυτικὴ Ἀφρική 18,235 (0.002), Ἀνατολικὴ Ἀφρική 4,984 (0.0066), Κεντρικὴ Ἀμερικὴ 829,296 (0.10), Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι 29,327,029 (3.50), Βρασιλία 2,521,328 (0.30), λοιπὴ Μεσημβρινὴ Ἀμερικὴ 207,931 (0.02), Αὐστραλία 2,499,

480 (0.30), Ἰσπανία 2,552,355 (0.30), Αἴγυπτος 13,098,049 (1.56), Ἀλγερία, Τύνις 501,449 (0.06), Κίνα, Ἰαπωνία κλπ. 3,088,947 (0.37), Χιλή, Περὺ 63,355 (0.007), Ἀργεντίνη Δημοκρατία 104,553 (0.01), Δανία 78,070 (0.008), Γαλλία 211,777,464 (25.30), Ἰταλία 116,941,345 (13.97), Ἀγγλία 46,367,777 (5.54), Ἑλλὰς 128,357 (0.01), Ἀγγλικὴ Ἰνδία 2,253,308 (0.27), Ὀλλανδικὴ Ἰνδία 158,669 (0.02), Ἀγγλικὴ Ἀμερικὴ 1,364 (0.0002), Ὀλλανδικὰ 7,314,043 (0.87), Ρωσσία 18,035,848 (2.15), Σουηδία καὶ Νορβηγία 326,062 (0.04), Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία 149,093 (0.02), Ἀσιατικὴ Τουρκία 173,934 (0.02), Παραδουνάβιοι Ἡγεμονεῖαι 1,397,279 (0.17), Πορτογαλλία 50,134 (0.006). Τὸ ὅλον 837,034,916 φρ.

Β'. Ἐξαγωγή.—Γερμανία 164,867,860 φρ. (24.57 τοῖς % ἐπὶ τοῦ ὅλου τῆς ἐξαγωγῆς), Αὐστρουγγαρία 38,168,507 (5.69), Βέλγιον 10,275,079 (1.53), Δυτικὴ Ἀφρική 85,619 (0.01), Ἀνατολικὴ Ἀφρική 189,390 (0.03), Κεντρικὴ Ἀμερικὴ 1,671,237 (0.25), Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι 80,877,278 (12.15), Βρασιλία 4,223,315 (0.63), λοιπὴ Μεσημβρινὴ Ἀμερικὴ 624,320 (0.09), Αὐστραλία 1,309,783 (0.20), Ἰσπανία 8,859,683 (1.32), Αἴγυπτος 1,375,989 (0.21), Ἀλγερία, Τύνις 2,266,859 (0.34), Κίνα, Ἰαπωνία 5,089,811 (0.76), Χιλή, Περὺ 820,117 (0.12), Ἀργεντίνη Δημοκρατία 8,629,937 (1.29), Δανία 809,951 (0.12), Γαλλία 130,616,581 (19.46), Ἰταλία 65,121,891 (9.70), Ἀγγλία 103,350,906 (15.40), Ἑλλὰς 712,391 (0.11), Ἀγγλικὴ Ἰνδία 9,581,462 (1.43), Ὀλλανδικὴ Ἰνδία 4,364,394 (0.65), Ἀγγλικὴ Ἀμερικὴ 516,762 (0.08), Ὀλλανδικὰ 3,865,814 (0.58), Ρωσσία 7,892,707 (1.18), Σουηδία καὶ Νορβηγία 924,513 (0.14), Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία 4,754,630 (0.71), Ἀσιατικὴ Τουρκία 2,597,881 (0.39), Παραδουνάβιοι Ἡγεμονεῖαι 5,146,809 (0.77), Πορτογαλλία 1,502,247 (0.22). Τὸ ὅλον 671,092,633 φρ.

Α.

ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΟΝ ΚΑΙ ΤΗΛΕΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΝ ΓΕΡΜΑΝΙΑΙ

Κατὰ τὴν εἰς τὸ Γερμανικὸν Κοινοβούλιον κατατεθεῖσαν ἐπίσημον ἐκθεσιν περὶ τῆς ταχυδρομικῆς καὶ τηλεγραφικῆς καταστάσεως τῆς αὐτοκρατορίας εἶχεν αὕτη κατὰ τὸ ἔτος 1886 ὡς ἐξῆς:

Ταχυδρομεῖον.—Τὰ ταχυδρομικὰ γραφεῖα ὑπελογίζοντο εἰς 16,592 (16,592 τῷ 1885), ἐν τῷ ἀριθμῷ δὲ τούτῳ περιείχοντο 870 ὑποκαταστήματα καὶ 320 πρακτορεῖα ἰδρυθέντα τῷ 1886. Οἱ ταχυδρομικοὶ ὑπάλληλοι ὑπελογίζοντο εἰς 35,459 (κατὰ 4,000 πλέον τοῦ 1885), ἐν οἷς περιελαμβάνοντο 4,292 ταχυδρόμοι. Τὸ ταχυδρομεῖον μετεχειρίζετο καθ' ἐκάστην 5,267 σιδηροδρομικὰς ἀμαξοστοιχίας, περιπλέον δὲ 1,051 ταχυδρομικὰ λεωφορεῖα. Ἐφιπποὶ ταχυδρόμοι δὲν ὑπῆρχον πλέον, ἐκτός 3 διὰ κατεπεγούσας ἀποστολάς, τῶν ὁποίων ἐν τούτοις 18 μόνον φορὰς ἐγένετο χρῆσις τῷ 1886. Ἄλλοτε αἱ ταχυδρομικαὶ ἀμαξὶ ἐχρησίμευον καὶ διὰ τὰ ταξείδια τοῦ γάμου, σήμερον ὅμως τὸ εἶδος τοῦτο τῆς χρήσεως κατέστη σπανιώτερον. Ὅπως δὴποτε τῷ 1886 ἐβειβαιώθησαν 2,456 τοιαῦτα ἐν Γερμανίᾳ, κατὰ μέσον ὄρον 6 ἡμερησίως. Οἱ τροχοκίνητοι κομισταὶ τῶν ἐπιστολῶν ἀνεβιβάζοντο εἰς 1,491 (687 τῷ 1883), διατρέξαντες 10,070,180 χιλιόμετρα, πλείονα τῶν ὧσων διέτρεξαν οἱ πεζοὶ (9,000,000 χιλίωμ.).

Τὸ Γερμανικὸν ταχυδρομεῖον μετεβίβασε τῷ 1886 ἐπιβάτας 2,235,816 ἤτοι 6,000 καθ' ἐκάστην. Αἱ λοιπαὶ ἀποστολαὶ αὐτοῦ ἀνεβιβάσθησαν εἰς 1,920 ἑκατομμύρια (1,811 ἑκατ. τῷ 1885), ἐξ ὧν 774 ἑκατομ. ἐπιστολαὶ (5 τοῖς % πλείοτερον τοῦ 1885), 246 ἑκατομ. ταχυδρομικὰ δελτάρια (7 τοῖς % πλείοτερον τοῦ 1885), 422 ἑκατομ. ἔντυπα, 449 ἑκατομ. ἐφημερίδας (5 τοῖς % πλείοτερον τοῦ 1885), 19 ἑκατομ. ἐμπορικὰ δειγμάτια, 59 ἑκατομ. ἐπιταγὰς. Τὸ σύνολον τῶν μεταβιβασθειῶν διὰ τοῦ ταχυδρομείου ἀξιών ἀνέβη εἰς 19,797 ἑκατομ. φρ. (19,562 τῷ 1885), ἐξ ὧν ἀποστολαὶ νομισμᾶ-

των 9,475 εκατομ. φρ. (9,625 εκατομ. τῷ 1885) καὶ δι' ἐπιταγῶν 4,355 εκατομ. φρ. (4,169 εκατομ. τῷ 1885). Ἐν γένει ἐκ τοῦ συνόλου τῶν 1,920 εκατομ. ἀποστολῶν 257,852 δὲν ἐπραγματοποιήθησαν· εἶναι δὲ ὁ αὐτὸς περίπου ἀριθμὸς τῶν καὶ κατὰ τὰ προηγούμενα ἔτη τοιούτων παραλείψεων, ὀφειλομένων εἰς τὰς αὐτὰς αἰτίας (λάθη τῆς σημειώσεως τοῦ ὀνόματος τοῦ ἀποστολέως, δυσανάγνωστον αὐτῆς, ἀδυναμία τῆς εὑρέσεως τῆς διευθύνσεώς του κλπ.).

Τηλεγραφεῖον. — Τὸ μῆκος τῶν τηλεγραφικῶν γραμμῶν τῆς Γερμανικῆς αὐτοκρατορίας ὑπελογίσθη τῷ 1886 εἰς 74,690 χιλιόμετρα (71,617 τῷ 1885). Τὸ μῆκος τῶν τηλεγραφικῶν συρμάτων 261,350 χιλιόμετρα (252,453 τῷ 1885). Τὰ τηλεγραφικὰ γραφεῖα 8,841 (8,207 τῷ 1885) περιλαμβανομένων ἐν τῷ ἀριθμῷ τούτῳ καὶ τῶν τηλεφωνικῶν γραφείων, ἀναβαινόντων εἰς 3,720 (3,170 τῷ 1885).

Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἰδιωτικῶν τηλεγραφημάτων ἀνέβη τῷ 1886 εἰς 16,659,706 (7 τοῖς $\frac{0}{10}$ πλέον τοῦ 1885). Πρὸς ἕκαστον τηλεγράφημα ἀναλογοῦσι κατὰ μέσον ὄρον 11.81 λέξεις (11.65 τῷ 1885). Ὅσον ἀφορᾷ τὴν τηλεφωνίαν, ὁ ἀριθμὸς τῶν συνδρομητῶν αὐτῆς ἀνέβη εἰς 17,243 (12,710 τῷ 1885). Μετεβίβασε 65 εκατομ. συνομιλίας (39 εκατομ. τῷ 1885), ἀπέναντι 19 εκατομ. τηλεγραφημάτων, τὰ ὅποια μετεβίβασεν ὁ τηλεγράφος ἐν ταῖς αὐταῖς περιφερείαις.

Ἔσοδα καὶ ἐξόδα ταχυδρομείου καὶ τηλεγραφείου. — Ἐν συνόλῳ τὰ μὲν ἔσοδα ἀνεβιβάσθησαν τῷ 1886 εἰς 224,817,455 φρ. (215,302,811 τῷ 1885), τὰ δὲ ἐξόδα εἰς 195,385,400 (18,424,829 τῷ 1885). Ἀφαιρουμένων τῶν ἐξόδων ἀπὸ τῶν ἐσόδων, μένει καθαρὸν εἰσόδημα τοῦ ταχυδρομείου καὶ τηλεγραφείου τῆς Γερμανικῆς αὐτοκρατορίας 29,432,055 φρ. (26,877,982 τῷ 1885).